Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

Бүгэдэ арадай газетэ

1921 онои декабриин 21-hэй гарана

1992 ОКТЯБРЬ 7

Намарай дунда hарын 11
СРЕДА
гарагай 4
№ 195 (18554)
сэн 6 мүн

Ургаса хуряалга-92

ГЕКТАРАЙ 25 ЦЕНТНЕР

...ын уларилтай хигдоод, гектар бүхэнhөө тохеолдоошье дунда зэргээр 25 центнер «Прибайкалец» шахуу ороohон абтаа. Энэ отделенидэ 3 комбайн хүдэлнэ. Ехэнхи таряан амяарлагдан хадагдаха, хуряагдаха юм.

Эдэнэрэй хүршэ Турунтаевын отделенидэ таряанай ургаса нэгэ бага доогуур, тэрэ мүртөө hүүлэй ехэ бороо, hалхинда тэрэнь зарим газараараа эрьелдэжэ унаhан. Хуряахада хүшэрхэн байна. Комбайнернууд В. С. Угрюмов, К. И. Севергин, К. А. Добрынин гэгшэд эрьелдэжэ унаhан таряае гээлтэдэ оруулхагүйн тула ехэнхинень нэгэ тээшэнь ябажа хадана, хуряана.

Тус отделенидэ даб дээрэ гектарhаа 18—19, зарима газарhаа — 20 центнер тарядан сохигдоно.

Хуряалга түлэг дундаа. hүүлэй хэдэн үдэр бороогүй байжа, хүдэлмэрийн эршье нилээд түргэдхэхэ арга олгобо.

Н. ЮРЧИК.
Прибайкалийн район.

ЯhАЛА hАЙНААР УРГАА

...дой эдеэн яhала hайн ургаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Жэшээлбэл, морхооб гектар газарhаа дунда зэргээр 300 центнер абтана. Харин свёкло гектарhаа 200 центнерhээ үлүү абтажа байна. Капуста үшөө гүйсэд болбосороодүй. Зүгөөр баhал муу бэшэ ургаса абтахаар хүлеэгдэнэ. Үшөө тинхэдэ теплицэнүүд соонь баклажан, помидор гэхэ мэтын ургамалнууд эдеэшэжэ байнхай.

Огородой түрүүшын эдеэн овощ худалдадаг магазинуудта наймаалагдажа захалба.

Л. ЧЕРКАШИНА.

Хандалын совхозой огородой эдеэ ургуулдаг бригадада 12 хүн хүдэлдэг юм. Тус бригадые агроном Н. А. Шитикова хүтэлбэрилнэ. Ажахын огород 14 гектар газар эзэлдэг. Байгша ондо огоро-

ЭМХИТЭЙ АЖАЛАЙ АШАГ ҮРЭ

Манай эндэхи нютаган байгаалийн эрхэ байдал ямар хүшэр хүндэ гэжэ ондоо тээхишье зон мэдэхэл байха. Эндэмнай таряанай газар хуу элhэлиг, үрэжэл муутай хүрьhэтэй ха юм даа. Хабартаа, зундаа ган гасуур болоогүй жэл гэжэ байдагүй. Тиихэ тинтэрээ энэ жэлнай сагайнгаа уларилай талаар бүришье хүндэхэн байба.

Нигэжэ хэлэхэдээ, гансахан байгаалийн эрхэ байдалые муушалхаяа hананагүйб. Харин иимэ үедэшье хүсэ, хүлhэ гамнангүй хүдэлhэн хүнүүд эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые амжалтатайгаар дабажа шадаха байна гэжэ хэлэхэсэ hананаб.

Жэшээнь, манай колхозой бэрхэ механизатор Александр Тапханаевич Хуригановай даадаг эвеногой гэшүүдые абаад үзэе.

Энэ багахан коллектив үнгэрhэн хабар эртээнhээ хойшо тарялан дээрээ үдэрhөө үдэртэ саг, хүсэ гамнангүй хүдэлжэ, гандуу уларилтай жэлдэ силосэй барег hайн ургаса ургуулаа. Газартаа үтэгжүүлгэ оруулха, hайнаар элдүүрилхэ, хаha сагтань үрэhэеэ тариха, үhалха, ургасын хойноhсо харуулhалха талаар бүхэли зундаа хүдэлжэ гараа гээшэ. Хэhэн ажалыншье дэмы хосороогүй.

Эгээл hайшаалтай юумэнь гэхэдэ, эдэнэр ургуулhан ургасаяа түргэнөөр, hайн шанартайгаар хуряажа шадаа. Жэшээлхэдэ, звеногойхид түрүүшын 1200 тонныи нүхэндэ 3 үдэрhөө бага үлүүтэй саг соо 1512 тонно ногоон намаа хэжэ дүүргээд хушаа. Хоердохи нүхэндөө 886 тонно силос хоер үдэр соо дараhан байна.

Звенодо гол түлэб дүршэлтэй, ажалаа, ушар ehошье hайн мэдэхэ хүнүүд хүдэлнэ. Тусхайлбал, трактористнар Б.-Д. Б. Содномов, Г. Ц. Гынденов, Г. С. Никитин, П. Б. Цырендоржиев КНИ болон КСК түхэлэй комбайнуудаар ногоон намаа саб-шаа. Тэдээнhээ гараhан ногоон намаае зөөдэг автомашинануудай жолоошод соohоо аха дүүнэр Баир, Дамдин Балжировуудые, Г. А. Коногоровые тэмдэглахээр.

Шэмэтэ тэжээл түргэнөөр, hайн шанартайгаар бэлэдхэхэ хэрэгтэнь хүнүүдые урмашуулха гурим горитой нүлөө үзүүлээ гэжэ hанагдана. Бидэ тэжээл бэлэдхэлгын урда тээ мүрысөөнэй гурим баталжа, hайнаар хүдэлэгшэдые урмашуулха тодорхой хэмжээнүүдые хараалаа hэмди. Жэшээнь, хүдэлмэриин 4 үдэр соо түрүүшын нүхые силосээр дүүргээ hаань, звеное 3000 түхэригөөр шагнаха, хоердохи нүхые 3 үдэр дүүргэхэдэнь—2000 түхэриг үгэхэ гэжэ тогтоогдоhон юм. hүүлшынгээ нүхэндэ 6 үдэр соо 1000 тонно силос даража хушаа hаань, үшөө 3000 түхэриг үгтэхэ байна.

Мүнгэнэй үнэгүй болоошье hаань, энэмнай багахан шан бэшэ. Механизаторнууд энээнhээ гадна гол түлөөhэеэ абаха бшуу.

Орео бэрхэтэй уларилтай жэлдэ механизаторнуудайнгаа баег hайн ургаса ургуулажа, ногоон намаа набшын эгээл шэмэтэй байхада түргэнөөр хуряажа, эрхим шанартай силос дараhанайнь ашаар hү haалиин фермэнүүдэй үнеэд, тугал, буруу, шахамал үхэр ерэхэ үбэлжэлгын үедэ шэмэтэ тэжээлээр дутахагүй ehотой. Эмхи гуримтай, эбтэй эетэй ажал хэзээдэшье аша үрэтэй байна ха юм.

Б. ЧИМИТОВ.
Загарайн аймагай Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

БАЙГАЛНАЙ НҮЛӨӨТЭЙЛ БАЙНА ДАА

(Министрнүүдэй Советэй Бага зал соо болоhон суглааниаа тэмдэглэл)

...ыг хоерэн хоо-...ическа харилсаа ...гтоо hаа, хэн-...ь байнгатан ба-...ой юм наб даа. Россин зүүн ха-...оршодог область, ...республикануудай ...лжаа наймаанай ...ыгтын предприяти ...тухай хөөрэлдөө ...алгануудые үнгэр-...ынь байгша ...hараhаа эхитэй ...ыгын хоер үүлзал-...(Саха) болон Ха-...удаадахинь му-...ийн 5 да эхилээ) ...жэ, Улаан-Удэдэ, ...хуу, улаан hу-...туг доро нарандай ...оронние түлөөл-...ар гэбэл: «Алрт», ...ент Сато Тэ-...ийн эрхилэгшэ ...Торуулма Масатоси, ...нейша» фирмын ...ийн Тахакаши ...Фукусима телеви-...компаний таhагые ...ан Роляи, «Эйва ...фирмын президент ...оши, «Токио Ма-...ийн эрхилэгшэ Ито Хироши, ...президентын ...Шу юн-чин, «Хи-...ийн директор Арай ...Алртын» ажалтан ...Чон Ен Се гэг-...но. Харин манай, ...ийн болон Алас ...ай регионие түр-...ай дунда акционер-...ийгэ» нэгдэлэй ...ийн хиаар) гене-...ийн директор И. И. Голо-...ай (Саха) худал-...ийнай ба ресурсууд-...ийн Р. И. Федоров, Новосибирскэ областийн захиргаанай гулваагай нэгдэлэй орлогшо Ю. Г. Ананьин, Эрхүүгэй областийн гадаадын экономическа холбооной управлениин начальник В. И. Силны, областийн биржевэ түбэй президент Ю. Е. Коренев, тус түбэй юрист А. Г. Гусев (Эрхүүгэй түлөөлэгшэд эгээл олоороо хабадаа), Алтайн хизаарай гадаадын экономическа ажал ябуулгын департаментын директор В. П. Антронов, Магаданай областийн эд зоорийн жасыг түрүүлэгшэн орлогшо И. И. Журавлев болон бусад ороно. Эдэ бүгэдэн энэ удаа Улаан-Удэдэ суглэржа, үнгэрhэн суглаанайнгаа түрүүшын үдэр hаяын үедэ байгуулхаар хараалhан хамтынгаа предприятиин Устав болон Дүримүүдые статья бүреэрнь зүбшэн хэлсэhэн, хэрэгтэй газартань нэмэлтэ ажаглалтануудые оруулhан, заhабаринуудые хэhэн байха юм.

Эндэ үгэ хэлэhэн олонхинь дуугаар бүхы документнүүд тол түлэб hайшаагдан дэмжэгдэhэн байна. Магаданай, Эрхүүгэй, Новосибирскын түлөөлэгшэд зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Япон талаhаа господин Теруяма үгэ хэлэхэдээ, ингэжэ тэмдэглэбэ: **«Бидэ өөhэдынгөө талада хадаа хүдэлмэришэн бүлэг байгуулаад, эмхидхэн байгуулагшадые бүридхөө hэмди. Хэлсээ хэжэ байhан ye соомнай акционериэ үшөө изгэ бүлэг бии болгогдоо. Хоёр ороной хоорондо (бидэн орон бүхэнөө түлөөлнэ ха юмбибди) худалдаа наймаанай үргэдэхэ байhанда этигэхэ зуураа хамтын предприяти бии болгогдые эгээл шухалада тоолоноб. Энэ миний hанамжа гэшэ».**

Хамтын предприяти эмхидхэн байгуулагшань хэн байха ёhотойб, Гүрэнэй зоорийн талаар комитет гү, али Зоорийн жаса гү гэhэн, мүн хамтын предприятиин правлени хаана, ямар городто байхаб гэhэн асуудалнуудаар арсалдаан удаан болоо.

Эрхүүгэй түлөөлэгшэд хамтын предприятиин правление Эрхүүдэ байгуулха дурадхал оруулаа. Япон талямнай, бүри зүүн тээшэнь, далайн эрьеын хоодо болгоошье hаа, дуратай байба.

Түүлээрнь манай республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановай үндэhэлэгдэhэн хэдэн аргумент дурдаhанайнгаа hүүлээр Байгал далайн эрьедэ тусхай байшан барюулжа, амаржа байгаад хүдэлмэрилхэ эрхэ нүхэсэлтэй, ямаршье оронтоо холбоо тогтоожо шадаха хэлхеэ холбоотой резиденци тухай дурдан гэhээнь, олонхинь дуугаар Россин регион ба Япон хамтын предприятиин правлени (штаб—байра) Буряад Республикада эмхидхэгдэхэ болобо. Иигээд ерэхэдээ, Байгал далаймнай ганса нэрэньшье айхабтар нүлөөтэй байна ха юм.

Забhарлалгын үедэ господин Сато Тэцуодо хандажа, тус суглаанай зорилго тухай асуухадам: **—Сибириин болон Алас-Дурка зүгэй захиргаантай хамта худалдаа наймаанай талаар хамтын предприяти байгуулхамнай гэбэ.**

— Господин Сато. Теэд хоёр түрэнэй хэмжээн дээрэ иимэ предприяти байгуулхада яаха байгааб?

— Үгы. Худалдаа наймаанайтнай системэдэ найдалгүй байнабди. Манай зүгhоо олон юумэн үгтэhэн юм. Зүгөөр хуу үгы болошодог. Хайшаа оршодог юм...

— Господин Сато. Тугаар үгэ хэлэхэдээ, Ельцинэй хүтэлбэрилжэ байhан ye Горбачевойхиhоо нэгэ бага муу гээд тэмдэглээ hэнта. Тэрэниетнай юун гэжэ ойлголтойб?

— Россин болон Японой правительствануудай хоорондохи харилсаан мүноо ойлгогдосогүй байна. Экономикогүй политика байгаагүй юм. Бидэ мүноо политикагүй экономигго хээд үзэхэмнай (эксперимент). Арад зондо туhагүй хуулинууд танда олон. Иимэ хуулие хуули гэлтэй гээшэ гү? Хамтын предприяти байгуулхамнай. Энэмнай Горбачевой үеын юумэн ха юм. Тингээд байтарынь гэнтэ болюулhан хуули гараба. Иимэ хуули хэндээ хэрэгтэй юм бэ? Хамтын предприятитай болоходоо, арад зондо тон шухала бараа рубляар худалдаха магазинуудые нээхэбди. Тэрээнтэй зэргэ машина, элдэб түхеэрэлгэ валютаар наймаалхабди, инфра-байгууламжа зохёон тогтоохо шухала.

— Господин Сато, ород хэлэндэ угаа бэрхэ байнат. Гэнтэ манай буряад хэлэ мэдэхэ байгаагүй аа гүт?

— (Энээнэ). Москвада hураhан хүм. Тэндэл ород хэлэндэ hурааб. Даб дээрэ буряад хэлэ мэдэхэгүй байнаб.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

Газетын фотокорреспондент А. Шагдаров «Вердини оперонууд» гэhэн фестивалиин түрүүшын үдэшэ ошожо, «Отелло» гэhэн оперohоо хэhэг буулгаhан байна. Энэ оперодо Буряадай арадай артистнууд Юрий Шевченко (Кассио), Владимир Тоболев (Яго) гэгшэдэй дуулажа байхыень харанат. Фестивалиин хоёрдохи үдэрэй тоосоонтой номерой дүрбэдэхи нюурта танилсагты.

Мухар-Шэбэрэй аймагта мүноо жэлдэ хартаабха ехэ hайн ургаба.

Аймаг дотор бүхыдөө 700 гектар газарта хартаабха таригдадаг юм. Гектарhаа дунда зэргээр 107 центнер хартаабха хуряагдана. Эндэхи ажахынууд хамта дээрээ байгша ондо 5000 тонно хартаабха гүрэндэ тушааха ёhотой hаа, түсэбоо 4000 тоннодо хүргоод байна. Хартаабха ехээр ургуулдаг «Коммунизм» ба Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд 600-гаад тонно хартаабха гүрэндэ тушаагаа гээд мэдээсэе.

Хэртаабха малталгаяа эндэхи ажахынууд үшөө дүүргээдүй.

В. РАДНАЕВ.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

Асагад тосхоной таряашадай ажахын түрүүлэгшэнэр ехэ урагшаа hанаатай, мүн түрэл буряад хэлэндээ ехэ дуратай юм.

Юрэдөө, Асагадта ородоор дуугаржа ябаhан хүниие дуулаагүйб. Таряашадай «Баян Дэлгэр» ажахын түрүүлэгшэ Натар Жапов—7 хэhэг, Таряашадай Тамхитын ажахын түрүүлэгшэ Дашинима Ванчиков 5 хэhэг «Буряад үнэн» газетэ гараха жэлдэ захихабди гэжэ мэдүүлбэд.

Захил хэхэ талаар тус ажахынуудай ахалагша бухгалтер Ольга Тельменовна Мохосоева, почтын хүдэлмэрилэгшэ Гармаханда Санжимитыповна Цыренова гэгшэд ехэ хүдэлмэри ябуулнад.

Вл. БАТОРОВ.

Хүндэтэ уншагшад!

Эртэ урдын сагhаа хойшо гүн замбиин мүшэдэй, юртэмсэнүүдэй, hара, нарануудай хойноhоо адаглажа, зурхай табиха заншал дэлхэй дээрэ хаа хаанагүй дэлгэрhэн юм. Тэрэнэй удха шанар горитой.

Тиимэhээ байгша оной Сагаалганhаа захалжа, долоон хоног бүхэнэй зурхай тухай, манай монгол угсаатанай түүхэ, соёл болбосорол, ёно заншалнууд тухай тобшо мэдээнүүдые үгэжэ байхаар хараалнабди.

Манай зурхай танай ажабайдалда тон туhатай байха. Тиимэhээ түрэл hониноо захигты!

„Буряад үнэн"-93

ДЭМЖЭХЭ БАЙhАНДАНЬ НАЙДАНАБДИ

Хубилган шэнэдхэлгын хүрэжэ ерэhэн сагhаа хойшо манай Буряад орондо түрэл хэлээ, ёно заншалаа, түүхээ, соёл болбосоролоо, сэсэн мэргэн hургаал заабаринуудаа саашадань hэргээхэ тухай хэлсэдэг болоhониинь ойлгосотой. Теэд эдэ бүгэдээ бидэ, илангаяа ургажа ябаа залуу үетэн, хаанаhаа мэдэжэ абаха болоно гээшэбибди? Иимэ асуудал гарахал ёноороо гарана. Энэ хэрэгтэ республика дотороо ори гансаараан түрэл буряад хэлэн дээрээ толилогдодог «Буряад үнэн» газетэмнай өөрынгөө хубитые оруулжа байна, оруулхашье гэжэ мэдэнэ ха юмбибди. Түрэл газетээе үншадаг, тэрээгээр hонирходог хүнүүд «Буряад үнэн» гээшэмнай үндэhэ яhатанай хэлэ, соёл, ёно заншал hэргээн хүгжөөхэ хэрэгтэ гол шухала үүргэ дүүргэдэг гэжэ хэлсэжэ байдаг. Үнэхөөрөөшье, тиимэл даа. Теэд түрэл газетээе уншадаггүйшүүлэй хэлэхыень дуулахадаа, «ехэл hонигүй газетэ, ород хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг газетэнүүдhээ буулгагдан толилогдодог, уншахашье юумэн хомор» гэхэ мэтэ шалтагаануудые дурдахадань, яhамни ябтайдаг, тархиимни үhэн үрэыдэг, нюрга руумни хүйтэ даадаг. Буряад зоной нигэжэ хэлэхэдэнь тэдэниие ямар арадай түлөөлэгшэд болоноб гэжэ ойлгохонь хүшэр бэшэл даа. «Хэлэн гээшэмнай арад зоной ажамидаралай эшэ үндэhэн, өөрын хэлэгүй арад—арад бэшэ» гэжэ Буряад Республикын габьяата экономист, «Буряад үнэн» газетын штатнабэшэ корреспондент Цыден Данзанов «Түрэл арадтаа туhалыт» гэhэн статья соогоо тон зүбөөр бэшэнэ. Түрэл хэлээ, соёл болбосоролоо, ёно заншалнуудаа мэдэхэгүй хүнүүд буряад угсаатанаа нилээд доошонь дарана бэшэ гү?

Энэ статья соогоо би юун тухай хэлэхээ hананабиб гэхэдэ, үндэhэн хэлэн дээрээ гарадаг ганса манай hониной бэшэ, мүн бэшэшье газетэ, журналнуудай захилай сэнгынь мүнөө жэлдэ айхабтараар дээшэлээ. Иигэжэ захилай сэнгэй нэмээгдэхэдэнь, хүдөө нютагуудта ажаhуудаг тэдхэмжэ багатай пенсионернүүдтэ, олон хүүгэдтэй бүлэнэртэ захил хэхэ аргань улам бага болобо. Тиигээдшье манай совхозой хүдэлмэришэдтэ энэ сэн баhал муугаар нүдөолхэнь. Юуб гэхэдэ, ажахын малшадай, таряашадай салин түлбэринь мүнөө сагта ехэл бага байнхай, hарадаа нэгэ мянган түхэриг хүрэхэгүй салин абадаг хүнүүдтэ захил хэхэньшье хүшэрхэн болошонхой ха юм. Тэрээнhээ гадна, манай хүдэлмэришэд hүүлэй гурбан hарын туршада салингаашье абажа шаданагүй. Эдэ мэтые хараадаа абаад үзэхэдэ, үнэ сэн ехэтэй газетэ захихада, бэрхэтэйхэн болоод байна.

Совхозой дирекци эдэ бүгэдые хараадаа абажа, өөhэдынгөө хүдэлмэришэдтэ, илангаяа ажалай ветерануудта, пенсионернүүдтэ, олон хүүгэдтэй бүлэнэртэ захилай сэнгыень хүнгэдхэжэ, тэдэнэртэ туhаламжа үзүүлхэ зорилготойгоор «Буряад үнэн» газетээе ажахынгаа жасаhаа захижа үгэхэ гэhэн шиндхэбэри hаяхан абаба. Манай иимэ үүсхэлые Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» колхозууд мүноо дэмжэжэ байнхай. Районой бэшэ ажахынуудай, томо-томо предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд дэмжэхэ гэжэ найданабди.

Маньай районой бүхы буряад угсаатан энэ хэрэгэй хажуу тээ байнгүй, бултадаа харюусалгатайгаар хандажа, «Буряад үнэн» газетээе захиял!

А. КОМИССАРОВ,
Түнхэнэй совхозой директор.

ТАР-ТАСС

ҮҮЛЭЙ ЭДЭЭСЭЛ

...ГТА ГАР ТАБИБА ...КВА. «Оборон...ийн ...ийн Федерацийн ...Верховно Советэй ...ийн үлэгшэй hүүл...ийн Президент Борис ...гэр табиба гэжэ Пре...ийн талаар се...ийн Вячеслав Костиков ...оборонын үндэhэ ...ийн ёhонууд. Зэбсэг...ийн дэй байгууламжа, ...ийн оборонын хуу...ийн hүүлhэнай түлөө ...ийн Хуулар тодорхойлогдоно.

Армитай бэелүүлэгдэдэг харилсааануудта гүрэнэй засагай ба нютагуудай өөhэдөө зохёолдогоо хүтэлбэрилгын ...ааануудай эрхэ, уялгануудые тодорхойлогдоо.

Ооороно гэhэн ойлгосо таныбарилагдана. Энэмнай хадаа «зэбсэгтэ добтолгоhоо хамгаалхаар гүрэнэй бэлэн байгалые хангаха талаар политическэ, экономическа, сэрэгэй, социальна, эрхын ба бусад хэмжээнүүд болоно» гэжэ хэлэгдэнэ. Тэрэшэлэн Россин Федерацийн хүн зоние, газар дайдые, бүрин эрхые хамгаалга мүн болоно.

Россин Конституциталай, хүсэндөө байгаа хуулитай, власхоорондын эрхэтэй зохилдуулагдан, оборонын хараа шугам тодорхойлогдожо бэелүүлэгдэхэ гээд Хуули соо хэлэгдэнэ.

Гадна Россин эрхэтэдэй сэрэгэй алба хэхэ уялга хараалагданхай.

МИНИСТРНҮҮДЭЙ УУЛЗАЛГА

МОСКВА. Дулдыданги бэшэ гүрэнүүдэй хамтаралай оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй уулзалга эндэ үнгэргэдөө hэн. Октябриин 9-дэ Бишкек хотодо эхилхэ СНГ-гэй гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой уулзалгын зүблэхэ зүйлые гадаадын политическэ албан зургааануудай хүтэлбэрилэгшэд зүбшэн хэлсэхэ, гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд ба тэрэнэй орлогшонор гүрэнүүдэй гадаадын политическэ албан зургааануудые тулөөлhэн, Украиныи түлөөлэгшэ ажаглагша боложо хабаадаhан байгаа.

РЯЗАНЯАР ЯБАБА

Россин нэгэдэхи вице-премьер Владимир Шумейко эндэ хоёрдохи үдэр байхадаа, Рыбновско районоор ябаhан байгаа. Тэрэ «Рыбновский» совхоздо, зүгы үсхэбэрилхэ талаар эрдэм-шэнжэлэлгын институдта, мүн ородой агууехэ поэт Сергей Есенинэй тосхоно нютаг — Константиново тосхондо хүрөө hэн. Козловко тосхондо hэргээн бодхоогдожо байhан гэгээн Николо-Угрын hүмэ ошожо хараа. Амаралтын үдэрнүүдтэ хубиин хэрэгээр ябаа hэм гэжэ тэрэ хэлээ.

ХҮДЭЛМЭРИЕЭ ТҮГЭСХЭБЭ

Москвада Знаменска hүмын байра соо Россин Хасаг сэрэгүүдэй холбооной атамануудай совет хүдэлмэриеэ түгэсхөө hэн. Үнгэрhэн жэлдэ тус эмхиин хэhэн хүдэлмэонтухай тоосоое суглараашад шагнаhан байгаа. Хасагуудай хэрэгые hэргээхэ талаар Президентын зарлигтай ба Россин Федерацийн Верховно Советэй тогтоолтой зохилдуулагдан тус Советэй зорилгонууд тодорхойлогдоо hэн. Албан тушаалаа хэтэрүүлhэнэй, гүрэнэй зургааануудта ба олониитэдэ худал хуурмаг мэдээсэл үгэhэнэй түлөө хасаг сэрэгүүдэй холбооной штабай начальник Евгений Ефремов тушаалhаа сүлөөлэгдэhэн байгаа. Россин хасаг сэрэгүүдэй холбооной атамануудай Советэй түрүүлэгшын тушаалые дахин hэргээбэ. Енисейн хасаг сэрэгүүдэй атаман Альберт Ветров түрүүлэгшээр hунгагдаа.

ЭКОНОМИКЫН ХУБИЛАЛТАНУУДТА ЗОРЮУЛАН

МОСКВА. Московско областийн Шаховская тосхондо нэгэдhэн семинар районой хэмжээндэ экономикын хубилалтануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагданхай. Россин Федерацийн районой ба городой Советүүдэй түрүүлэгшэнэр, районуудай ба хотонуудай захиргааануудай гулваанар тэрээндэ сугларaа.

Россин Федерацийн Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Руслан Хасбулатов уулзалгые нээхэ үедөө Николай Травкинай хүтэлбэрилдэг Шаховска районой захиргаанай хүдэлмэрие hайнаар сэгнээ. Үйлэдбэриин хэмжээе ехээр доошолуулаагүй, хүн зоной ажабайдалмуудхаагаагүй районуудүй дүршэл шудалхатэй гэжэ тэрэ тэм

УНШАГТЫ:

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

ОРОЛДОХОЛ ХЭРЭГТЭЙ

Хэжэнгын районой малшад экономикыншье, социальнашье, финансовашье талаар хүнгэн бэшэ энэ жилдэ мал ажалай продукци үйлэдбэрилгөөр мүгтэй үрэ дүн туйлажа бирабагүй. Һүүлшын мэдээнүүдые абажа харахада, район дотор һү үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха хэрэг эрид доошолонхой. Тусхайлан хэлэбэл, үнгэрэгшэ жилэй түрүүшын хахадта ажахынууд бүхыдөө 25200 центнер һү һаанан байгаа һаань, мүнөө жилдэ 20 340 центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилһэн гэхэ гү, али һү абалга аяар 4860 центнерээр доошолһон байха юм. Энэ хугасаа соо Загаһатын совхозой һү һаалиин фермэнүүд илангаяа муугаар хүдэлжэ, үнгэрэгшэ жилэйнгээ дүнгүүдые аяар 1600 центнерээр бага болгожорхёо. Вознесеновкын кооператив загаһатынхидһаа холо гээгдээгүй. Вознесеновкынхид жилэй эхиннһээ хойшо оройдоол 1180 центнер һү һаагаа гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жилэйхитэй сасуулхада, 2400 центнерээр бага һү абаа. Таряашадай ажахынуудай Чисаанын эблэл, Леоновкын хүдөө ажахын кооператив болон бусадай дүнгүүд энээнһээ холо доошоо байха юм. Эндэ үшөө нэгэ баримта дурдамаар. Һаанан һүеэ ажахы дотороо хэрэглэхэ хэрэгнай улам дээшэлжэ, худалдагдаһан хубинь 65 процентдэ хүрэбэ. Загаһатын, Хэжэнгын совхозуудта энэ дүнгүүдынь тус тустаа 50,5, 56,9 процент болоно, тиихэдэ Ушхайтын эблэлдэ оройдоол 31 процентдэ хүрэнхэй. Харин Вознесеновкын болон Леоновкын хүдөө ажахын кооперативуудта энэ байдалынь нэгэ бага дээрэшэг гээшэ ха. Эдэнэрэй худалдаһан һүнэйнь хуби тус тустаа 83,7, 77,9 процентдэ хүргэгдэнхэй.

Энэ байдал юун дээрэһээ болоноб гээд хараад үзээ. Манай олохон ажахынууд ообэдынгөө хүсөөр хамаг бүхы асуудалнуудаа шиидхэхэ эрхэтэй болообди гэжэ ойлгоод, гүрэнэй нөөсэдэ һү худалдаха уялгануудаа дүүргэхэ гэжэ оролдохоёо болинхой, тоһоной заводто һүеэ абаашажа, доторойнгоо хэрэглэмжэдэ ооһэдөө тоһо гаргуулжа абана. Иимэ байдал Могсохоной, Хэжэнгын совхозуудта үзэгдэнэ. Баталһан хэлсээнэйнгээ ёһоор гүрэндэ һү худалдаха уялгануудаа дүүргэхэ гээшэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй нангин уялга мүн гэжэ эндэ үшөө дахин һануулая.

Худалдагдаһан һүнэй хубиин унаһан үшөө нэгэ шалтагааниинь иимэ байна. Һаанан һүнэйнь худалдан абалгын үнэ сэнгэй үшөө бага байһан ушарһаа зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд гүрэнэй нөөсэдэ һүехээр худалдаха гэжэ оролдоногүй. Иимэ байдал дээрэһээ гүрэндэ һү худалдаха хэрэг ехэл урагшагүйгөөр бэлүүлэгдэнэ. Мүнөө жилдэ, нёдондоной-хидо орходоо, 5000 центнерээр бага һүн худалдагдаба. Энэ жилэй түрүүшын зургаан һарын туршада тоһоной заводто 13 219 центнер һүн тушаагдаһан байна.

Һүн гээшэмнай олзо оршо оруулха мүнгэн зөөри болоно гэжэ мэдээжэ. Теэд һу гүрэндэ ехээр худалдаагүй һаа, мүнгэн хаанаһаа олдохо болоноб? Ушар тиимэһээ һайнаар бодомжолжо үзэхэ, олзо оршоёо хайшан гээд дээшэлүүлхэ тухай һанаагаа үдэр бүхэндэ табяагүйдэ аргагүй.

Хэжэнгын совхозһоо бэшэ, бусад ажахынууд һү һаалиия доошолуулаа гэжэ дээрэ хэлээ һэм. Энээнэй гол шалтагааниинь гэхэдэ, һаамхай үнеэдэй тоо толгойень хороонон ушар болоно. Жэшээнь, Вознесеновкын фермэдэ фуражна үнеэдэй тоо 213 толгойгоор, Загаһатада — 41, Могсохондо—29, Худанда—30 толгойгоор хороогдоо. Эдэ бүгэдэнөө боложо, эрхилжэ ябаһан шухала хэрэгнай улам доройтоно.

Һүүлэй үедэ зарим ажахынуудта һу һаали нэгэ бага дээшэлбэ хэбэртэй. Яагаашье һаа, намарай өлдин һайхан саг байна ха юм. Хэрбээ май һарада районоороо бидэ 3079 центнер һу һаанан һаа, харин июньдэ тэрэнээ 4011 центнертэ хүргэжэ шадаабди. Һайн юумэниинь гэхэдэ, бүхы ажахынууд энэ талаар дүнгүүдээ дээшэлүүлэнхэй. Хэды тиигэбэшье үнгэрэгшэ жилэйхидэ орходоо, үшөөл гэгдэлтэй байһаарбди. Жэшээлбэл, июнь һарын гурбадахи декадада 157—175 центнер һаанан байбал, харин үнгэрэгшэ жилэй энэ үедэ 230—240 центнер һүн һаагдаһан байгаа. Хараад үзэхэдэ, илгаань ехэл байна ха юм.

Ехэ һүнэй түлөө һулаар тэмсэдэг болонхойбди гэжэ сэхэ рүүнь мүнөө хэлэхэ хэрэгтэй. Яһала бардам хүрэхөөр бүдүүн тэжээлэй нөөсэтэй малай үбэлжэлгые уттаһамнай эли. Холимол тэжээлшье байгаа. Малаа дулаан байрааршье хангажа шадаабди. Худэлжэ шадаха хүнүүдшье бии. Теэд гансал һүн байхагүй. Үбэлжэлгын үедэ харууһалжа байһан малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гээшэ малшан бүхэнэй түрүүшын зорилго болоно ха юм. Харин энэ харюусалгаяа бултандаа бэелүүлжэ шадаагүймнай эли болонхой. Энээн тухайгаа бү мартаял.

Иимэл даа, мүнөө үеымнай байдал. Намарай һайхан хаһые һайнаар хэрэглэжэ шадаа һаа, саашадаа байдалаа заһаруулжа шадахабди гэжэ һананалаб. Арга боломжнууд манда яһала бии. Һаамхай үнеэдээ ганса адуулаад байхагүй, харин ногоон тэжээлээр тэдэнээ хангаха хэрэгтэй. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, жилэй эхиннһээ гээгдэлдэ оро-ноноо мартангүйгөөр, саашадаа оролдожо гараагүйдэмнай аргагүй болоно.

Д. БАТОМУНКУЕВ,
Хэжэнгын районой хүдөө ажахын управленийн ахамад зоотехник.

Манай хөөрэлдөөн

ХҮДӨӨГЭЙ БАЙДАЛЫНЬ Х

Түнхэнэй районой колхоз, совхозууд дэлгүүрэй экономикын оршон байдалда хүдэлдэг болоходоо, нилээд бэрхэтэйхэн байдалда ороод байна. Эндэхи зарим ажахынууд энэ жилһээ хубилгаа шэнэдхэгдэжэ, таряашадай ажахынуудай эблэлнүүд боложо захаланхай. Хүдөө ажахыда тохолдоод байһан энэ хүшэр хүндэ байдалһаа мултаран гараха талаар зарим тэды ажал эндэ ябуулагдажа байна гэхэдэ, алдуу болохогүй. Районой хүдөө ажахын управленийн начальник В. С. Холхоевтой манай корреспондент Д. Дондоков уулзажа, мүнөөдэрэй байдалаарнь һонирхон, хэдэн асуудалнуудта харюу үгэхыень гуйһан байна.

Валерий Сыреторович, хөөрэлдөөнэйнгээ эхиндэ, нэн түрүүн районойнгоо мал ажал эрхилэлгэ дээрээ тогтохо болобот?

— Бүхыдэнь абаад хэлэбэл, хүдөө ажахын бүхы һалбаринда мүнөө хүшэрхэн байдал тохёолдонхой. Мал ажал дээрэ шэнжэлэн хараха болоо һаа, нимэрхүү үрэ дүнгүүд туйлагдаад байна. Жилэй эхиннһээ хойшо районой бүхы һу һаалиин фермэнүүд 53389 центнер һу үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 13599 центнерээр бага продукци абаа, «Маяк», «Восточные Саяны», «Мир», Ленинэй нэрэмжэтэ, Саяанай, Туранай, «Сибиряк», Түнхэнэй ажахынуд илангаяа һу һаалияа мүнөө жилдэ эрид доошолуулба. Үнгэрһэн найман һарын хугасаа соо үнэн бүриһөө дунда зэргээр 1034 килограмм һүн һаагдаа. Энэнь нёдондо жилэйхитэй сасуулхада, 127 килограммаар доошоо болоно. Районой бүхы бии байһан 26 фермын оройдоол таба-зургаанийнь байгша ондо үнгэрһэн жилэйхидэ орходоо һу һаалияа зарим тэды дээшэлүүлбэ.

Һу һаали юундэ доошолбоб? Энэ асуудалда харюу тиимэ холуур бэдэрһэнэйшье үлүүдэл хаш. Шалтагаанууд али олон байгаа юм аабза. Талха таряанай зүйлэй дуталдаһанһаа боложо, нинтын адууһа малай үбэлжэлгэ ехэл хүндөөр үнгэрөө. Һүүлээрнь хүрэжэ ерэһэн хуурай, хүйтэн хабарай, зунай эхин һарануу мал ажал эрхилэлгэдэ ехэл муугаар нүлөөлөө. Гол шалтагаануудай нэгэниинь гэбэл, олонхи фермэнүүдэй ажалынь һула тэбигдашанхай. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, фермэнүүдые даагшанар һаалишадтаяа, үхэршэдтээ суг хүдэлхээ болинхой. Эдэнэрэй эрхилдэг ажалаарнь, ажабайдалаарнь оройдоошье һонирхоногүй. Зарим ажахынуудай һу һаалиин фермэнүүд зуһаландаа июниин һүүл багаар зоохэн байха юм. Тиигээд зунайшье һарануудта тодорхой ажал ябуулагдаагүй. Олохон һу һаалиин фермэнүүдэй үхэршэдөөр багашуул үхибүүд томилогдоһон байна. Хэрбээ мүнөө малай үбэлжэлгын эхиндэ һу һаалияа дэшэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүдые абаагүй һаамнай, районой ажахынууд республикынгаа захил дүүргэхэ хэлсээгээ бэелүүлжэ шадангүй үлэхэнь. Манай захилнай тиимэшье бага бэшэ, бүхыдөө 79 мянган центнер һүн тушаагдаха ёһотой юм.

Бидэ һүүлэй мэдээгээр 40 930 центнер һу гүрэндэ худалдажа, хэлсээнэйнгээ далбарние арай-шамайл гэжэ 52 процентдэ хүргэбэбди. Энэмнай үнгэрһэн жилэйхидэ орходоо 13 010 центнерээр бага болоно. «Восточные Саяны», «Мир», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк», Саяанай, Харбяангуудай ажахынуудаа энэ талаар нилээд гээгдэлдэ оронхой. Намарайшье үедэ бидэ сүүдхэдэ 50 центнерээр бага һу тоһоной заводто тушаанабди.

Гүрэндэ мяхашье худалдаха талаар байдалнай баһал бирагүй. Ажахынуудай жилэй эхиннһээ хойшо бүхыдөө 7780 центнер мяха тушаагаа гэхэ гү, али нёдондоной эхиннһоо 1800 центнерээр бага продукци худалдаа. «Маяк» колхоз бэшэ ажахынуудта орходоо мяха тушааха хэмжээгээ 2 дахин шахуу дээшэлүүлжэ шадаһан байна. Байгша ондо бидэ 20 мянган центнер мяха республикынгаа нөөсэдэ худалдаха хэлсээтэй һэмди. Энэ хараада хүрэхэ арга боломжо манда бии. Холын бэлшээридэ гаргагдаһан мал эдэ үдэрнүүдтэ бусажа ерэбэ. Урда жилнүүдтэл адляар тиимэ хүндэ шэгнүүр абаашьегүй һаа, мал адуулагшаднай зориһондоо хүрэжэ шадаа гэхэ байнаб.

— Адуу малай тоо толгойнь баһал хороогдоо гэжэ мэдэнэбди. Эндэ ямар шалтагаанууд бии гээшэб?

— Жилэй эхиннһээ хойшо эбэртэ бодо мал аяар 2661 толгойгоор үсөөн болгогдоһон байна. Илангаяа үхэрнүүдээ олоор хороһон ажахынуудай тоодо «Сибиряк», «Маяк», Ленинэй нэрэмжэтэ, Саяанай, Түнхэнэй ажахынууд ороно. Туранай совхоз, таряашадай ажахынуудай «Мир» эблэл хүндэ хүшэр байдалай хэды ушараашье һаань, үхэрнүүдээ улам олошоруулжа шадаһан байна.

Эхэ малай тоо толгойень үсөөрүүлхэ ябадал илангаяа хүндэ байдал ушаруулна «Сибиряк», «Восточные Саяны», Ленинэй нэрэмжэтэ, Саланай, Харбяангуудай ажахынуудай үнеэдээ ехэл үсөөн болгожо байһаниинь харамтай.

Гахайнуудай, хонидой, моридой тоо толгойнь баһал хороогдоо. «Маяк» колхоз, таряашадай ажахынуудай «Сибиряк», «Восточные Саяны», Саяанай эблэлнүүд энэ талаар «рекорд», туйланхай. Иимэ байдалай гол шалтагаанууднь гэбэл, түл түрэсэ үсөөнөөр абтана, бүхы түрэлэй мал олоор гарзада оруулагдана. Энэ хэлэгшээ хэдэн тоо, баримтануудаар батадхаха дурамни хүрэнэ. Үнгэрһэн найман һарын турша соо эбэртэ бодо малай, гахайнуудай үхэл хатал нёдондо жилэйхидэ орходоо хэды үсөөн болгогдоошье һаань, харин хонид 68 толгойгоор, адуун һүрэг 27 толгойгоор олошоруулагдаһан байна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо, Түнхэнэй совхоздо илангаяа үхэр, таряашадай ажахынуудай «Восточные Салны», Саяанай эблэлнүүдтэ гахайнууд олоор гарзада оруулагдаба. «Маяк» колхоздо алар 70 толгой үхэр, хонид 8 дахин олоор гарзалһан байха юм. Илангаяа залуу мал олоор гарзада оруулагдана. Абтаһан 3583 тугалай 400-ниинь гарзалаа. Таряашадай ажахынуудай «Восточные Саяны», «Мир» эблэлнүүдтэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо, тэрэ тоодо Зуун-Морниной һүнэй комплескдо, Түнхэнэй, Тоорын, Хуурай-Хобогой, Галбайн, Таалын, Далахайн һу һаалиин фермэнүүдтэ тугалнууд олоор гарзалдаг байна. Харууһанай муугаа, саг соонь эдеэлүүлээгүй байһанһаа, хүйтэн байрااһаа гол түлөб тугалнууд гарзалдаг гэжэ элирүүлэгдэнхэй.

— Таряан ажал дээрэ тогтоболтнай, һайн байгаа.

— Энэ жилдэ бүхыдөө 17 776 гектарта ороохото болон тэжээлэй ургамалнууд таригдаһан юм. Тэрэмнай нёдондо жилэйхидэ орходоо 1234 гектараар ехэ талмайда тарилга хэгдээ. Гэхэтэй хамта Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ороохото ургамалнуудаа 47 гектараар, таряашадай ажахынуудай Саяанай эблэл 233, Туранай совхоз 110 гектараар бага болгоһон байна.

Обёос тарилгаяа 1032 гектараар үргэдхөөбди. Зүгөөр Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 409, таряашадай ажахынуудай «Восточные Саяны» эблэл 15 гектараар обёосойнгоо талмайе бага болгожорхёо.

Бидэ байгша ондо түсэбэйнгөө ёһоор 340 гектарта хартаабха тариха ёһотой һаа, 341 гектарта тарилга хээ һэмди. 7015 гектарта силосэй ургамалнуудые, 3215 гектарта нэгэ жилэй ногоо таряабди. Иигэжэ тэжээл абаха зорилготойгоор бүхыдөө 10 230 гектарта тэжээлэй ургамалнууд таригдаһан байна.

Июль болон август һарын эхиндэ нэгэшье дуһал бороо оронгүйгөөр, бүхы тариһан ургасыемнай хатаажа һалгаа. Нуга сабшалангуудай ногоониинь энэ жилдэ сехэл бирагүй байгаа. Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, ажахынуудная морин болон гар хажуурша-дай звенонуудые олоор эмхидхээ юм. Трактор, техникын ябажа шадахагүй газарайнгаа ногооень гар хажуураар сабшажа абахые ороолдообди. Һүүлэй мэдээгээр районнай 49 814 центнер үбһэ бэлэдхэжэ, хараалһан түсэбөө ороодоол 34,4 процент бэелүүлбэ. Энэнь нёдондоной-хидо орходоо 50 059 центнерээр багаар бэлэдхэгдэнэн болоно. Байгша ондо сенаж нөөсэлэгдэбэгүй. Силосэй ургамалнуудай ургасань яһала бараг байгаа. Тиимэһээ ажахынуудная сэлмэг үдэрнүүдые һамбаашалан, силос дараха хүдэлмэрез мүнөөшье болотор үргэлжэлүүлһээр. Даб дээрэ 34 410 тонно силос дарагдаба. Энэнь үнгэрһэн жилэйхитэй адлирхуу болоно. Бидэ энэ жилдэ силос дарахадаа, тэрэнээ карбамндаар суглуулха аргатай. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ эндэхид унжагайржа байнгүй, таряа хуряалгаяа эхилбэ. Бооржогонтойн, Хара-Шэбэрэй, Сагаан-Шулуутайн механизаторнууд түрүүлэн ургаса хуряалгаяа эхилээ. Дээрэ дурсагдаша ажахынуудта ороохо таряанай ургасань һайн.

Жэшээлхэдэ, «Ушарбай» гэжэ акционериэ бүлгэмэй таряан ажалшад бүри октябрийн эхеэр таряа хуряалгаяа эхилээ юм. Гомбо Жамсоевой ударидадаг звено Яраамада горитой талмайн обёос хадажа абаа.

Хэрбээ сагай уларилай һайн байгаа һаань, ушарбайнхид хүдэлмэрнин 22 үдэр соо таряа хуряалгаяа түгэсхэхые хараална. Могойтын районой бусадшье ажахынууд шадаал һаа, богони болзор соо ургасаяа хуряажа, өөһэдтөө үрэһэ хүрэнгын таряатай, малай тэжээлтэй байха үндэһэ һуури табина.

С. НАМСАРАЕВ.
Агын автономито округ.

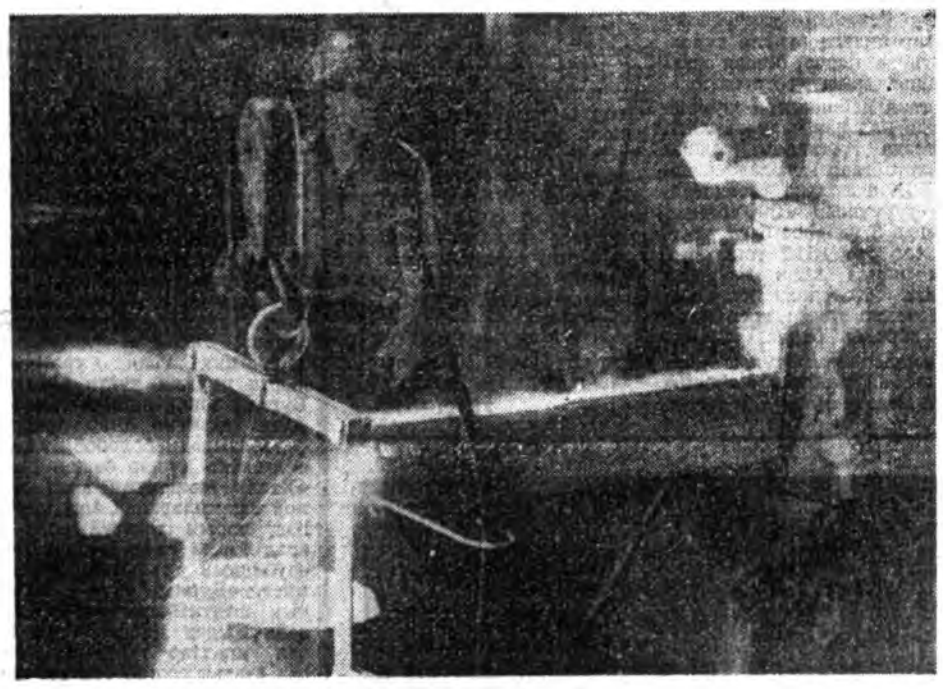

Һүүлэй үедэ элдэб түмэр хайлуулха гол продукт—коксын, шулуун нүүрһэнэй дуталдаһанһаа боложо Улаан-Удын Ленинэй нэрэмжэтэ локомотив-вагон заһабарилгын заводой шэрэм шудхалгын цех хүндэхэн байдалда оронхой.

Гэбэшье эрмэлзэл түгэс хүдэлмэришэдэйнгөө оролдосын ашаар һара бүридэ хараалагдаһан түсэбөө дүүргэд лэ байдаг заншалтай. Энэ амжалтадань ажалай түрүүшүүл Ч. Далаев, Г. Гармаев, С. Бузалова, К. Балдуев гэгшэдэй оруулһан хубитань ехэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шудхалгын цех соо.
А. ШАГДАРОВАП фото.

Адууһа малда — бардам хүрэхэ тэжээл

ЯАРААГҮЙДЭ АРГАГҮЙЛ

Һүүлшын долоон хоногой хугасаа соо Хорин районой ажахынууд 7740 центнер үбһэ бэлэдхэжэ абаба. Энэнине тиимэ һайн үрэ дүн гэжэ хэлэхын аргагүй. Жэшээ болгон хэлэбэл, үнгэрэгшэ жилэй энэ үедэ район дотор бүхыдөө 24650 центнер үбһэн бэлэдхэгдээд байгаа һэн. Эдэ тоонууд мүнөөнэй байдалһаа гурба дахин ехэ болоно бшуу.

Иимэ байдал ямар ушарһаа тохёолдооб гэһэн асуудал эрхэ бэшэ гаража ерэнэ. Сагай уларилай муу байһанһаа нэн түрүүн үбһэ абаха хаһа дулдыдана гэхэдэ, алдуугүй. Тиигээдшье хаа хаанагүй энэ жилдэ ургаса хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэл муугаар ургаа гэжэ мэдээжэ. Иимэ байдалай хэды тохёолдобошье, гараа хабсараад, һанаа амархан, юушье хэнгүй мини һуугаа зон бэшэ ха юмбибди.

Энэ жилэй эрхэ байдалда манай районой ажахынуудай тэжээл бэлэдхэдэг бригадануд болон звенонууд бүхы арга шадабарияа элсүүлэн, болоһон ногоогоо бул-сабшажа, хамтынгаа бардам хүрэ- зорилгүй болонхой гаануу ну

байна ха юм. Иигээд удахагүй таряа хадаха харюусалгата ажал эхилхээ байна гээшэ.

Район дотор үбһэ бэлэдхэлгын ябасые абажа хараха болоо һаа, нимэрхүү байна. Үдын совхозойхид 1710 центнер, дээдэ-тайлсынхид 1400 центнер тухай, хурбынхид—1230 центнер, Хүлэй совхозой үбһэшэд 1200 центнер үбһэ бэлэдхэжэ абаба. Эндэ Хүлэй совхозой тэжээл бэлэдхэдэг звенонуудай габшагай ажалые онсолон тэмдэглэхээр. Эндэхи механизаторнууд ажалдаа түрүү онол аргануудые хэрэглэн, һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа байнхай. Харин Анаагай колхозой болон Хасууртайн совхозой үбһэшэдэй эрхилдэг ажал хэрэгынь һанаһанда оройдоошье хүрэнэгүй.

Һүүлэй мэдээгээр, Хорин районой ажахынуд дүн хамтадаа 54 900 центнер үбһэ нөөсэлбэ. Нёдондо жилдэ энэ үедэ 93 680 центнер үбһэн һурилэгдөөд байгаа. Тусхайлан хэлэбэл, «Георгиевский» совхозойхид 1630 центнер үбһэ һүрилжэ абаба. Анаагай колхозойхид—8400, үдынхид—7900, дээдэ-тайлсынхид —6700, хүрбынхид—3500, хүлэйхид — 9300, Хасууртайн үбһэшэд —5400, Хорин совхозойхид 5270, харин Буламай колхоз үнгэрһэн хугасаа соо оройдоол 800 центнер үбһэ нөөсэлһэн байха юм. Эдэ тоо, баримтануудые харахада, эгээл шалгардуу байдал Буламай колхоздо тохёолдоод байна гэжэ эли болонхой. Хүрбын совхозой механизаторнуудай үбһэндэ ороходоо абаһан ажалайнгаа эрэшье мүнөө хаваа байсэ алдаһаниинь халагламаар.

Манай ажахынуудай ниитынгээ адууһа малые үбэлжэлгын үедэ тэжээлээр хангахын тула 272 910 центнер хэмжээнэй үбһэн хэрэгтэй болохо байна. Зүгөөр эды шэнээн тэжээл өөһэдынгөө сабшалангууд дээрэһээ бэлдэжэ абахамнай бэрхэтэйшэг байхань хаш. Тиигэбэшье районһоо, республикаһаа гадуур ондоо газараар тэжээл бэлэдхэхэ гээшэмнай одоол худал болохонь гэжэ һанагдана.

Мүнөө манда сабшагдаагүй сабшалаҗгай талмайнууд үшөө бии. 6000 гектарай сабшалан дээрэхи ногоон сабшагдаагүй байһаар. Тиихэдэ 1000 гектар талмай дээрэхи ногоониинь баал болгогдон тармагдажа, сомогдохо байна. Тиимэһээ бодомжолонгүйгөөр районһоо гадуур тэжээл бэлэдхэхэ яраһанай хэрэгтэй гээшэ гү? Өөһэдынгөө сабшалан дээрэхи ногоогоо муу, һайншье һаань, дууһан сабшажа хуряахада эли болохо юм бэшэ гү? «Георгиевский», Үдын, Хорин совхозуудай сабшалангуудай ехэнхи талмайнуудайнь ногоон угагаагдаагүй байһан зандаа.

Шэмэтэ тэжээл абажа хараха болоо һаа, район дотор бүхыдөө 2063 тонно сенаж, 4670 тонно силос дарагданхай. Дээдэ-Тайлсын совхоз 1850 тонно, Анаагай колхоз 213 тонно сенаж нөөсэлбэ. «Георгиевский» совхозой тэжээл бэлэдхэгшэд даб дээрэ 2670 тонно, Хасууртайн совхоз 1760, Хурбын совхоз 240 тонно силос дараад байна. Район дотор байгша ондо бүхыдөө 18 683 тонно сенаж, 27 783 тонно силос нөөсэлэгдэхэ ёһотой юм.

Манай табан ажахынуудта «АВМ» түхэлэй агрегадууд эдэ үдэрнүүдтэ хүдэлгэгдэжэ эхилэнхэй. Һүүлэй дүнгөөр дүн хамта 181,5 тонно витаминаар элбэг ногооной гурил үйлэдбэрилэгдөөд байна. Энэ нөөсын 100 тоннонь «Георгиевский» совхозойхидой ороолдоогоор гаргагдаа.

Наруули сэлмэг үдэрнүүдэй тогтоод байхадань, тэжээл үйлэдбэрилэгшэд намайнгаа бүхы ажалаа түргэдхэхэ, бүтээсыень дээшэлүүлхэ үялгатай болоно. Богони болзорой туршада хэдыхэн үдэрнүүд соо үбһээ бэлэдхэжэ дүүргэхэ гээшэ манай мүнөөдэрэй тон шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн.

Б. ДАШИЕВ,
Хорин районой хүдөө ажахын управленийн начальник.

Могойтын районой газар ажалай хүдэлмэришэд жилһээ жилдэ үндэр баян ургаса хуряадаг болонхой. Ган гасуурай тохёолдоһон энэшье жилдэ тэдэнэр бага бэшэ ороохо таряа амбаартаа

ТҮРҮҮЛЭН ЭХИЛЭЭ

суглуулха аргатай. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ эндэхид унжагайржа байнгүй, таряа хуряалгаяа эхилбэ. Бооржогонтойн, Хара-Шэбэрэй, Сагаан-Шулуутайн механизаторнууд түрүүлэн ургаса хуряалгаяа эхилээ. Дээрэ дурсагдаша ажахынуудта ороохо таряанай ургасань һайн.

Жэшээлхэдэ, «Ушарбай» гэжэ акционериэ бүлгэмэй таряан ажалшад бүри октябрийн эхеэр таряа хуряалгаяа эхилээ юм. Гомбо Жамсоевой ударидадаг звено Яраамада горитой талмайн обёос хадажа абаа.

Хэрбээ сагай уларилай һайн байгаа һаань, ушарбайнхид хүдэлмэрнин 22 үдэр соо таряа хуряалгаяа түгэсхэхые хараална. Могойтын районой бусадшье ажахынууд шадаал һаа, богони болзор соо ургасаяа хуряажа, өөһэдтөө үрэһэ хүрэнгын таряатай, малай тэжээлтэй байха үндэһэ һуури табина.

С. НАМСАРАЕВ.
Агын автономито округ.

СНГ: тобшо һон

МАХАЧКАЛА. Дагестанай Социальна хамгаалгын министерствын эдэбхи үүсхэлээр Махачкалада гэр бүлэ ба үри хүүгэдтэ социальна туһаламжа үзүүлхэ республиканска түб нээгдэбэ. Хүүгэдэй саадай байшан соо нээгдэһэн шэнэ эмхи зургаан орёо хүндэ байдалда ороһон бүлэнүүдтэ ба хүүгэдтэ алишье талын туһаламжа үзүүлхэ зорилготой.

Тус түбтэ хандаһан хүнүүд медицинын, юридическэ ба социальна зүбшөл абаха аргатай. Хэрэгтэй болоб һаань, энэ түб ядажа ябагшадта эдеэ хоолоор, хубсаһа хунараар, гуталаар туһалха юм. Ямар нэгэ шалтагаар һүнийн дунда газаа үлэшэһэн үхибүүдые бэ залуу эхэнүүдые хонуулха газар бии.

ОМСК. Областийн таряашадта сагай уларил горитойхон бэрхэшээл тохёолдуулна. 1979 онойхидол адли эртэ саһан орожо, хүсэд эдеэшээгүй ороохон хурлагдаагүй зандаа үлэшэгшэ аа гү гэжэ һанаагаа зобохоор болоно.

«Энээнине ойлгожо бидэ ажахынуудта байһан ороохо хатаадаг бүхы агрегадуудые гүйсэд хэрэглэнэбди, унагааһан ороохоёо тармуураар эрьелдүүлнэбди. Элеваторнуудтай хамта тэдэ сүүдхэдээ 7000 гаран тонно ороохо хатаана».— гэжэ Русско-Полянска районой хүдөө ажахын управленийн начальник Сергей Повагин хэлэнэ.

Теэд ургаса хуряалгада гансашье сагай уларил һаалта хэнэ бэшэ. Техникын үнэтэй болоһон, запас хэрэгсэлнүүдэй дуталдадаг дээрэһээ районой 135 мянган гектар ороохото ургамалнуудые урданайхиһаа хоёр да-

Үндэһэн соёлоо һэргээе!

ЭХЭНЭР ХҮН ЭСХЭҺЭНДЭЭ

нэрэй өөр тухайгаа ехэл богонихоноор, тон тобшоор хоорэхысянь анхаралтайгаар шагнаа һэм.

— Би өөрөө Агын округой Могойтын районой Сагаан-Уула нютагта түрөө һэм. 1955 оноһоо Зугаалай нютагта байһан хүм. Урданай зон ооһэдөө ооһэдтөө хубсаһа оёдог байһан гүб даа. Нима эжымни баһал оёжэтэй гэжэ Дулмажаб Занданова тодорхойлон хөөрөөд, тус эблэлэй дэргэдэ байгуулагдаһан «Хадаг» гэжэ фольклорно бүлэгэй уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Е-Х. Б. Гомбоиндо оёһон гоё һайхан хитад торгон тэрлиг оортэнь үмдэхүүлжэ байжа хөөрөө һэн.

— Дулмажаб Занданова лагдааб? — гэжэ асуухадамнай, Дулмажаб Занданова баяртайгаар нигэжэ хэлээ һэн:

— Самиловай нэрэмжэтэ музейн залда, удаань Яхадта, Солонгосто, Таиландда, Америкэдэ оёһон буряад дэгэлнүүдни выставкэнүүд дээрэ харуулагдаа, Бариманиинь худалдагдан абтаа.

Шадаа танилсуулха байха, — гэжэ Ешин-Хорло Будуевна Гомбоин хэлээ һэн.

Зүб даа, буряад хубсаһанайгаа ёһо гуримые мартажа байһан зондо һануулха, туһатай зүбшөл, заабари газетэдэмнай үгэхэ болоҺон Д. З. Занданова ехэ баяр хүргөө һэмди.

Юрын зоной тэрлиг оёхо гэхэдэ, олон зүйлэй үгы байһаннинь ойлгосотой. Жэшээлбэл, торгон, хургы, хилэн, мүнгэн тобшо гэхэһэ эхилээд, олон юумэн мүнөө дуталдана. Малгай, гутал оёходо тон хэрэгтэй болодог арһан, бүд, бусад зүйлнүүд баһал хомор ха юм даа.

Тинмэһээ юрын зондоо Буряад тэрлиг оёжо һууха сүлөөгүй байһан Д. З. Занданованг ерэхэ жэлдэ буряад дэгэл оёхо заабаринуудые гоё зурагтайгаар түрэл газетэ дээрээ үгэхэ болоһониинь ехэл һайн гээшэ. Тиигэжэ зомнай гансашье дасан дуганда ошоходоо, буряад дэгэлээ, тэрлигээ үмдэхэ бэшэ, мүн юрын ажабайдалдаа оёжо үмдэхэ болоно ха юм.

Бүхы наһаараа эхин классуудта багшалһан, олон жилдэ Зугаалайн хүүгэдэй саадые даагшаар ажаллаһан, удаань буряад хубсаһа оёлгын ёһо гуримуудые һэргээжэ, оёдолшон нэрэеэ хаа хаагуур **суурхуулжа байһан Дулмажаб Занданова Занданованд энэ дэлхэйн эгэл һайн һайханние, ута наһа,** удаан жаргал үреэгээд, үшөөл олон жилдэ оёһон **байхан хубсаһаараа** хүнэй нюдэ хужарлуулжа, баясуулжа ябахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди. «Эхэнэр хүн эсхэһэндээ» гэһэн урданайнгаа үгэнүүдые Дулмажаб Занданованг ажабайдалдаа бэелүүлжэ, залуу зондоо буряад хубсаһа хайшан гэзд сёхыень заажа, һургажа байһандань баясанабди, омогорхонобди.

Б. ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Хадаг» гэһэн буряад фольклорно бүлэгэй уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Е-Х. Б. Гомбоиндо оёдолшон Д. З. Занданова дэгэлыень тааруулжа байна.

А. ШАГДАРОВАН
фото-зураг.

ХАТАН ХЁЛГЫН ХОЙМОРТО

(Түгэсхэл. Эхиниинь октябриин 6-най номерто).

ХЁЛГО голой хойто бэеэр Гурбан байса үндэрэй үбэр туласа нэмжыһэн Шэлэ нютагай түб — Шэлэ тосхоной соёлой байшангай газаа зон олоороо сугларанхай, бууха айлшадаа хүлеэжэ байгаа.

Ажалай ба дайнай ветеран Дондок Бадмаевич Пордиев түрүүтэй нютагайхид хани халуун уулзалга эмхидхэжэ, бууһан айлшад сайлаһанайнгаа удаа соёлой байшанда үригдаа һэн. Барадий Мунгоновой түрэл түтимэй зон Шэтэ, Улаан-Удэ, Братск болон бусадшье газарнуудһаа ерэһэн байба. Тэдэнэй дунда «Бурятия» газетын редактор В. Б. Бадмаев, Монголой «Ардын эрх» газетын редактор Лэгдэн болон бусад бии һэн.

Шэлэ нютагай Владимир Доржиевич Цыремпилов багша мэргэжэлтэйшье һаа, совхозойнгоо Шэлын отделение даагшаар удаан ажаллаһан байна. Тэрэнэй нүхэр Антонина Цыбиковна түмэр замай Бада станцинн дунда һургуулида багшалдаг. Тэрэшэлэн энэ нютагай Владимир Будаевич Бастуев, Бадма-Цырен Цыбикович Цыбиков, Дамба Будаевич Дамдинов болон бусад нүхэдэй эдэбхи үүсхэлээр Барадий Мунгоновой түрэһөөр 70 жэлэй ой нютагтань тэмдэглэхэ байба.

Шэлэһээ баруулжаа оршоһон Зухэлти гэжэ нютагай дунда һургуулинн түүхын багша Долгор Балдановна Балдановагай эдэбхитэй сролдолгоор, Дарима Очировнагай туһаламжаар Барадий Мунгоновой ажабайдалай болон зохёохы замай намтар зураглаһан фото-выставкэ соёлой байшан соо эмхидхэгдээ.

УРАН зохёолшын 70 жэлэй ойн дурасхаалда зорюулагдаһан ёһололые нютагай ажалай ветеран, урдань эндэхи «Сосновский» совхозой отделение даагша ябаһан Дамба Будаевич Дамдинов оролто үгөөр нээгээ һэн.

— Энэ түрэл дайдаяа холо саагуур суурхуулжа, уран һайхан зохёолнуудые олоор бэшэһэн манай алдарта Барадий Мункуевич Мунгонов хадаа анхан Бада Хуаасайн район (мүнөөнэй Петровско) гэгдэдэг байһан энэ дайдада 1922 оной зунай һүүл һарын тэнгээр түрэһэн юм, — гэжэ һануулба. — Тон лэ түрэһэн тоонтонь эндэһээ урагшаа, Хёлгын зүүн бэедэ Хүсөөтэ гэжэ һайхан газарта юм даа. Үдэһэн газарынь гол түлэб эндэл юм. Сугтаа наадаһаар үндыгөө һаабзабди даа, һургуулидашье суг ороо бэлэйбди. Һурахадаа, бэрхэ юм һэн, — гээд Дамба Будаевич үгэеэ эхилээ һэн.

Удаань Цыден-Жап Арсалановичи Жимбиев нютагаархидлаа ерэһэн айлшадтаяа танилсуулаад, «нютагайнгаа алдарта хубүүнэй дурасхаалта ойе бадаархин тэмдэглэжэ байнабди. Бараадимнай Бадынгаа зоние үргэһэн, өөдэнь нилээд татаһан габьяатай», — гэжэ онсолон тэмдэглэбэ. — Нютагаймнай Даша-Нима Санжиевич Дугаров искусствын эрдэмэй доктор нэрэ зэргэтэй болоо гэжэ мэдэнэбди. Доктортой болобо гээшэбди. 1995 ондо Бада-Хүсөөтымнай һургуулиин нээгдэһээр 80 жэл гүйсэхэ. Энэ дэмбэрэлтэ ойе, хүндэтэ нютагаархид, үргэнөөр, удхатай һайханаар тэмдэглэхын тула мүнөөнһөө бэлэдхэлэй ажал эхилхэ ёһотойбди, — гэжэ нүхэр Жимбиев дурадхаа.

— Хүндэтэ Бада, Хүсөөтынхид, — гээд Буряадай арадай уран зохёолшо Цокто Номтоев үгээ эхилээ, — энэ дайдамнай Хорин 11 эсэгын таһаршагүй нютаг мүн. Бадын зон аиханай дууша үгтай юм. Барадий Мунгоновнай Бада нютагаа алдаршуулаа. Цыден-Жап Жимбиевнай энэ нютагһаа гараһан суута зохёолшон ябана. Манай холбоон ехэ даа. Анхан Хэжэнгын эхин һургуулиин хоёрдохи класс дүүргэхэдэм, эсэгэм Бада-Хүсөөтэдэ һайн һургуули бии, тэндэ ошожо, бэрхэ багша Рыбдэл Ринчинодо һура гээд 1925 оной намар абаашаа һэн. Тэрэ үедэ Мэнсэхэйн Ринчинэй, Шэтэ Гармын болоод Рыбдэл багшымнай хубүүд дээшээ, түб хото газарнуудаар һуража байгша бэлэй. Би тэрэ сагта эндэ һуража байхадаа, Хүсөөтын айлнуудаар — түрэл гаралнуудаараа нилээд ябагша һэм. Мүнөө үедэ арадайнгаа ёһо заншалнуудые һэргээжэ, бурхан шажнаа мандуулжа байһан сагта, та бүгэдэ залуу үетэнөө зүб мүрөөр хүмүүжүүлхэ, түрэлхи хэлэ, бэшэгээ хүгжөөхэ тухай ехээр анхарха болонот, — гэжэ Цокто Номтоевич уряалаад, нютагай түлөөлэгшэдтэ ном бэлэгүүдые барюулба.

Барадий Мунгоновой үеын нүхэд Бадма-Цырен Цыбикович Цыбиков, Дондок Бадмаевич Пордиев болон бусад дурсалгын үгэнүүдые хэлээ.

— Анхан Хүсөөтэдэ гараһан зомди даа. Колхоз болоҺо, Шэлын голдо ерээ агша һэмди. Тиигэһээр дайн эхилээ һааб даа. Тэрэбхээн, Шэлын 10 хубүүд сэрэгтэ суг мордоо һэмди. 9-ниинь бусаһан аад, мүнөө турбаниинь ябана хабдй. Смоленск шадар дайнда ороод, Бараадимнай шархатажа, нютагаа бусаһан юм. Һүүлдэнь Сретенск хотодо агроном-поледводой мэргэжэлдэ һураад, нютагайнгаа ажахынуудта ажаллаа. Дайнай шархаһаа уламжалан, Бараадимнай һүүлшынгөө хорёод шахуу жэлдэ хүндэ үбшэндэ нэрбэгдээ гээшэ һэн. Тэдэ бүхы жэлнүүд соо наһанайнь нүхэр Дарима Очировнагай ямбатай һайханаар үргэмжэлжэ гараһые түрэлхидынь, нютагайнь зон ябалашье мэдэдэг, Дарима Очировнагаа юунһээшье үлүүгээр хүндэлдэг байха, — гэжэ Дондок Бадмаевич уяран хэлээ һэн.

— Үндэһэн арадайнгаа һонин бэшэг — «Буряад үнэн» газетээз арга заатагүй захижа уншаха тухай олон нүхэд ехэ зүб уряалба гээшэ. Энэ газетэмнай аргагүй һонёор гарадаг болоо. Угай түүхэ, арад зоноймнай ёһо заншалнуудые, дасан, дүүмэнүүдэй ажал ябуулга харуулһан материалнуудые болоод эрдэмтэдэй, гэгээн сацаартанай намтар гэхэ мэтэ аргагүй һонин гээшэл даа. Тиигээд газетын редакциинхидта хандажа, хуушан монгол бэшэгэй хэшээлнүүдые шэнэ жэлһээ дахин эхилжэ гаргабалтнай һайн бэлэй гэжэ хүсэхэ байнаб, — гээд ветеринарна врач Доржо-Ханда Бурхиевна Цырендоржиева мэдүүлээ.

ТЭРЭШЭЛЭН Барадий Мунгонов тухай тэрэнэй нүхэр Дарима Очировнагай энэрхы һайхан сэдьхэл тухай дурсалгын дулаан үгэнүүдые Бада-Хүсөөтэ нютагайхид, түрэл гаралайнь зонууд И. Н. Будаев, В. Д. Цыремпилов, В. Бастуев, Н. Очирова, Д-Ж. Цыремпилова болон бусад хэлээ.

Барадий Мунгоновой наһанай нүхэр Дарима Очировна үгэ абажа, Хёлго-Бада нютаг ерэһэн нүхэдэйнгөө үмэнөөө халуупаар үгтаһандань, хани нүхэр тухайнь дулаан дурсалгануудые хэлэһэндэнь нютагайхидтаа гүн баяраа мэдүүлбэ.

— 1947 ондо анха түрүүшынхиеэ бэрн боложо эндэ, Сыбаан хурайхайнда буугаагша бэлэйб. Хиидэм, Хүсөөтэ һайхан ба нютагууд юм даа... Тэрэ гэһээр дүшэн табан жэл үнгэршэбэл даа... — гээд Дарима Очировна уяран һуугаа һэн.

Үдэшэлэн Барадий Мунгоновой эгэшэ Бальжима абгайнда айлшад болон нютагаархид удаан һуужа хөөрэлдөө һэмди. Хёлго-Бада нютагай һургуулинүүдта буряад хэлэ, бэшэг заагдадаггүй байһан зандаа гэжэ нютагаархид шаналан хөөрөө бэлэй.

Хуул баран ород болошоод, үндэһэн буряадайминай уг заншал, ёһо гурим тоогдохоёо болижол байна даа, хожом хойшодоо ямар юртэмсэнь болохо юм гэлдээ һэн. Эгээл тэрэ үедэ хөөрэлдэжэ һууһан Бальжима абгай хашамал, хонгёо һайхан хоолойгоор хуушанай дуу иргууханаар таталуулба:

Түхэреэн шаргал
наранайминай
Түбнеэ тойрохонь
мүнхэхэн даа.
Түрэһэн эсэгынгээ нэрые
Төөрюулэйшгүймни
мүнхэхэн даа.
Алтан шаргал
наранайминай
Агаараа тойрохонь
мүнхэхэн даа.
Аба, эжынгээ нэрые
Алдаашьегүймни
мүнхэхэн даа.

Зүб даа! Аба, эжынгээ, элинсэгүүдэйнгээ, бүхы үндэһэ яһатанайнгаа нэрэ һуддые алдангүй мүнхэжүүлэн ябахын тулада Хоридошье, Хёлгодошье, Оһодошье, Агадашье угайнгаа агууехэ бэлиг болохэ хэлэ, бэшэгээ, ёһо заншалаа үмэгшэлэн арьбажуулжа, үрэжүүлэн дэлгэрүүлжэ байха болоноолди даа!

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай тусхай корр.
Шэлэ — Улаан-Удэ.

«Буряад үнэндэ» бэшэгдэһэнэй һүүлээр

БАБЖА БААТАР ТУХАЙ ҮШӨӨ ДАХИН

баатар тухай 1992 оной сентябрийн номерто Э. Доржиев ехэ гарга, удаалан Л. Базаинни нүхэн хаана хаб?» гээд ёһоба. Бабжа баатар тухай би мартын 18-да бэшэ һэм. Ядаб ябадал тухай хэдэн аман удые мадаэ байһан аад. эрдэмшэлэй үзыт гэжэ уриһан байд мүнөө болотор хэншье тоомэрхүү түүхын асуудалнуудые хүнэй үгы хада би аман үгын нэгэ хэды дуулаһан юумэеэ

...ёһоо...удые...ааг дүшоод...
...үбгэдөө дуулаһан байриманиинь мартагдаа юм бэ...ороо, Бабжа Хондоли хөёр гэ...үүнэр байһан юм гэхэ. Хуасай ...байгаа. Одэ зон дан урданай ...ба ябаһан бэшэ ха гэжэ ойлгоодог. Юуб гэхэдэ, олонхи ябаһь түүхын хуудаһантай нилээдтой, үльгэр түүхын илгамаар ...ехэр шэнгээгүй байдаг. Тухэдэ, XVI зуун жэлэй һүүл ...ан байгаа бэшэ гү, гэжэ һанадог. Тэдэ урда зүгһөө ерэһэн ...тэй тэмсэдэг, Бабжань бар ...хондолинь түргэн шуумар, сэ...ай хүн байгаа ха. Бабжа хүяг ...байгаа, үхэһэн хойнонь хуасай ...олон жэл соо хадагалжа ябаа...ингыень дасанда хуягыень үгэ...гэхэ.

...ааг...ёһоо дээрмэшэд ерэ...ой нүүрэ адуу туугаад ябаша...Бабжа Хондоли хөёр түргэн ...боо оллдэд, хойноһоонь нам...ды хонойон хойно урда зүгтэ ...хүсэжэ, адуугаа таниба ха. ...ь хаалтатай, нэгэ һэеы гэрэ ...бии хэбэртэй үзэгдэбэ. Бабжа ...хөёрой һэеы гэрэйнь газаа ...агнай гэнэнь, тэдэ дээрмэшэд ...хай, хойноһоомнай эрьюулжэ, ...ргэ гэжэ нэгэ бөөдэ бөөлүүлжэ ...нигэжэ байтараа, тэрэ боонь ...г татаад, хэлэбэ гэхэ: «Бабжа ...ай, Хондоли хаядатнай ерэдэ ...Нимэ үгэнүүдые дуулахадаа, ...тургэн гэгшээр гүйлдэжэ, һэ...нь ороод. Бабжа бооень һабаг руу шэхэжэрхиһэн юм гэхэ. ...уһан дээрмэшэд аргагүй ехээр ...зариманиинь тэрьедэһэн байгаад тэдэ адуугаа туугаад, бу-

...нютагай хубүүд түүдэбтүхэрхэ болобо ха. Энэ тубабжа хабаадалсаһан байгуд ойдо гаража, орбонтодо асарха болобо. Энэ мотүүрта хүсэ ехэтэйгээрнь ...ба, оёнэдөө араарнь һубатэбэрибэд. Тэрэ нарһаяа ...гэхэдэ, Бабжань гансаараа ...доод ябаба. Хубүүд Бабжын ...адхэ һэн тула шэрэлсэхээ ...ранайнгаа гэшүүһэн дээгүүр ...рэбэд ха. Хэрэгтэй газартаа тэрэ нарһаяа асараад, Бабжа хэлээ һэн гэхэ: «Олоной олигтой гэжэ арай гэжэ асарбалди». Гансаараа жүдхэжэ асарһанаа мэдээгүй, хүлһөө аршажа байгаа һэн гээд хүхидэг байгаа.

Хожомынь Бабжа урда зүгһөө бусажа ябатараа, ехээр нойр үргэһэндэ дайрагдажа, морин дээрээ һажажа, нишэ тишээ найгажа, бүхы хубсаһаяа хахалжархиһан байгаа. Энэ дабаае хубсаһандабаан гэдэг болоо һэн ха. Һажажа ябахадаа, үргэһэн соогоо саб сагаан нахалтай үбгэнтэй уулзаһан шэмги болоод, тэрэнь «түргэлэ» гэһэншүү болоо һэн ха. Гэртээ ерэхэдэнь, хүгшэнинь схээр үбшэлһэн байгаа.

Бабжын бүри наһатай болоһон хойно Ашэнгын нэгэ хубүүн тэрээнтэй золгоһон юм гэхэ. Тэрэ хубүүн нютаг нугадаа бүхы барилдаашадые булидаг болобо. Нилээдгүй хүсэтэй болоһон хүн баатар хүсэтэй болобо гээшэ гүб гэжэ бодоод, олондо суурхаһан Бабжатай хүсэеэ үзэлсэхэ юм байна гээд ерэһэн гэхэ. Тэрэ Бабжые таниҺагүй байгаа ха. Гүйлгэжэ ябатарнь, нэгэ муухан гэрэй газаа оодон самсатай, сагаан нахалтай, **хан үбгэжөөл дархалжа һууба. Зариман** халэхэдээ, һухын эшэ, нүгөө зариман эмээлэй бүүргэ дархалжа һуугаа һэн гэхэ. Тэрэ хубүүн ерээд: «Бабжа хаана һуудаг ба?» — гэжэ һураба. «Яахаяа наһаабши?» — гэбэ. «Би хүсэеэ үзэлсэхэм, баатар хүнтэй барилдаад туршахам», — гэһэн гэдэг. Үбгэн энеэб гээд, «Тээ тэндэ һуудаг», — гээд бүтээжэ байһан һухынгөө эшэ баряад, урда зүг руу захадань, тэрэ эшэнээнь шүүһэн дуһажа байгаа һэн гэхэ. Тэрэнине харамсаараа, хубүүн үгэ дуугүй мориндоо мордоод ябашаба. Бабжа гэдэг энэл ха юм даа. Хүнтэн тэнсэхэ хүсэн бэшэ байна. Энээнтэй бажуулдаһанай үлүү ха гэжэ бодоод, ябашаһан байгаа.

Зай, ингээд Бабжын уршагта ябадал тухай хөөрэлдөөн мүнөө дүүрэг. Гансал, хүнэй хэлсэхэ ёһоор, Бабжа залуугаар мордоо бэшэ, харин яһала наһа наһалһан, нюдэеэ тэртэдүүлдэг болотороо, ябаа һэн гэлсэхэ. Хондоли дүүгээ наһатай болоһон хойноо харбажархиһан юм гэдэ ондоо хөөрөөн бии юм.

Бабжа Хондоли хөёр Шэлэнтын зон байгаа, Бабжа ганса басагатай, Хондоли хэдэн хүүгэдтэй һэн гэхэ. Бабжын хүлэг мори шоно барижа шадахагүй, газараар надхама дэлһэтэй амитан байгаа ха. Бабжа дуутай байһан байгаа. 1974-75 онууд багта элитэ уран зураша Ц. Н. Очиров модоор Бабжын дүрса хэзд. Могсохоной музейдэ табиихай байгша бэлэй.

Хүн зоной һонирхохо байбал, Бабжа Хондоли хөёрой бэшэ ябадалнуудые хожом бэшэхэдэ, болоно бэзэ.

Б. РЫБДЫЛОВ.

Хэжэнгэ тосхон.

Энэ статьягай говорар Хэжэнгын дасанай субаргын барилгада оруулхыетнай гүйнам.

КРИМ-ПРЕСС: мэдээсэл

МЭХЭ ГОХОЕО ГАРГАЖА

«Ноёнтнай хаана гээшэб? — гэжэ кабинедтэ бэерхүүгээр орожо ерэһэн сагаан халаадтай эхэнэр асууба. — Манай магазинда кофи захиран аад, мүнгэеэ орхёогүй лэ. Энэ дары худалдажа абаха хэрэгтэй».

Ноёнойнгоо түлөө оролдонгүй яахаб даа? Хэрэгтэй мүнгыень түргэн олоод үгэбэ. Теэд эхэнэртэ мэхэлүүлээбди гэжэ уданшьегүй ойлгоо һэн. Юрын ажалшад заатагүй ноёндоо һаймһарха байха гэжэ худал наймаалагша зүб бодоо бшуу. Гадна ямар нэгэ контородо орохынгоо урда тээ ноёнинь сохом үгы гэжэ элирүүлдэг байгаа.

Харьковска районой «Первомайский» совхоздо огто ерээгүй кофи тон амжалтатаагаар худалдагдаа. Гэбэшье тэрэ эхэнэр һүүлэй һүүлдэ бариндаа, арадай сүүд тэрэнэй ажал ябуулгые «хүсэд сэгнэһэн» байна.

АМЖАЛТАТАЙ НАЙМААН

Нютагай тамуужанай хүн зонһоо абаһан эд бараанай түрүүшын аукцион Воронеж хотодо боложо, республикынгаа, мүн харинн олон тоото выставкэнүүдтэ дуршэлтэй оёдолшон хабаадаа, — гэжэ эблэлэй худэлмэрилэгшэ Ешин-Хорло Будуевна хэлээд, энэ залай ханаар үлгөөтэй байһан олон гоё буряад дэгэл, тэрлигүүдые, бусад хубсаһа харуулаа һэн.

— Танай бүтээһэн, оёһон хубсаһан үшөө хаана харуулжа, тэрлигүүдые оёо, харагты. Ороонойнгоо, республикынгаа, мүн харинн олон тоото выставкэнүүдтэ дуршэлтэй оёдолшон хабаадаа, — гэжэ эблэлэй худэлмэрилэгшэ Ешин-Хорло Будуевна хэлээд, энэ залай ханаар үлгөөтэй байһан олон гоё буряад дэгэл, тэрлигүүдые, бусад хубсаһа харуулаа һэн.

— Танай бүтээһэн, оёһон хубсаһан үшөө хаана харуулжа, тэрлигүүдые оёо, харагты. Ороонойнгоо, республикынгаа, мүн харинн олон тоото выставкэнүүдтэ дуршэлтэй оёдолшон хабаадаа, — гэжэ эблэлэй худэлмэрилэгшэ Ешин-Хорло Будуевна хэлээд, энэ залай ханаар үлгөөтэй байһан олон гоё буряад дэгэл, тэрлигүүдые, бусад хубсаһа харуулаа һэн.

— Хойто жэлһээ эблэлэймнай тусхай булан «Буряад үнэн» газетэдэмнай гаргадажа эхилхэ. Эндэ буряад хубсаһанай нюусануудтай Дулмажаб абгаймнай уншагшадаа танилсуулха байха, — гэжэ Ешин-Хорло Будуевна Гомбоин хэлээ һэн.

Зүб даа, буряад хубсаһанайнгаа ёһо гуримые мартажа байһан зондо һануулха, туһатай зүбшөл, заабари газетэдэмнай үгэхэ болоҺон Д. З. Занданова ехэ баяр хүргөө һэмди.

Юрын зоной тэрлиг оёхо гэхэдэ, олон зүйлэй үгы байһаннинь ойлгосотой. Жэшээлбэл, торгон, хургы, хилэн, мүнгэн тобшо гэхэһэ эхилээд, олон юумэн мүнөө дуталдана. Малгай, гутал оёходо тон хэрэгтэй болодог арһан, бүд, бусад зүйлнүүд баһал хомор ха юм даа.

Тинмэһээ юрын зондоо Буряад тэрлиг оёжо һууха сүлөөгүй байһан Д. З. Занданованг ерэхэ жэлдэ буряад дэгэл оёхо заабаринуудые гоё зурагтайгаар түрэл газетэ дээрээ үгэхэ болоҺониинь ехэл һайн гээшэ. Тиигэжэ зомнай гансашье дасан дуганда ошоходоо, буряад дэгэлээ, тэрлигээ үмдэхэ бэшэ, мүн юрын ажабайдалдаа оёжо үмдэхэ болоно ха юм.

Бүхы наһаараа эхин классуудта багшалһан, олон жилдэ Зугаалайн хүүгэдэй саадые даагшаар ажаллаһан, удаань буряад хубсаһа оёлгын ёһо гуримуудые нэргээжэ, оёдолшон нэрэеэ хаа хаагуур **суурхуулжа байһан Дулмажаб Занданова Занданованд энэ дэлхэйн эгэл** һайн **һайханние, ута наһа,** удаан жаргал үреэгээд, үшөөл олон жилдэ оёһон **байхан хубсаһаараа** хүнэй нюдэ хужарлуулжа, баясуулжа ябахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди. «Эхэнэр хүн эсхэһэндээ» гэһэн урданайнгаа үгэнүүдые Дулмажаб Занданованг ажабайдалдаа бэелүүлжэ, залуу зондоо буряад хубсаһа хайшан гэзд сёхыень заажа, һургажа байһандань баясанабди, омогорхонобди.

Б. ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Хадаг» гэһэн буряад фольклорно бүлэгэй уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Е-Х. Б. Гомбоиндо оёдолшон Д. З. Занданова дэгэлыень тааруулжа байна.

А. ШАГДАРОВАН
фото-зураг.

ТҮРМЭ СОО... УЛААН ХИБЭС ДЭЭРЭ

Хитадай Шаньдун провинциин гурбадахи түрмын газар дээрэ үнгэтэ телевизор, видеомагнитофон, гоё угалзатай хүрин-улаан хибэс, мүнөө үеын бусад техникэ гэхэ мэтээр хүсэд хангагдаһан аудиовизуальна һуралсалай һаяхан баригдаһан түб үүдэээ сэлибэ. Тус түбэй хэшээлнүүдэй программада соёлой ба техникын, заяг заршамай ба эрхын талаар лекциинүүд оролсоно. Залан заһаруулгын энэ эмхи зургаанда гурба мянга гаран хүн байрладаг. Энэ түбые барихын тула хахад миллион юань гаргашалһан байна.

Хитадта хубисхалай эхилээд байһан 80-яад онуудта сүүдлүүлэгшэдтэ тусхай һургуули эмхидхэхэ үүсхэл Шаньдунска түрмын захиргаан гаргаа һэн. Тиигэжэ эндэхи бүхы зоние нэгэн доро һургаха аргатай 55 аудитори түхеэрһэн байна. Түрмынхид үдэртөө ажал хээд, үдэшэндөө партануудта һуужа һуралсана. Долоон хоног соо 16 сагай хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг.

Энэ талаар ажал хэрэгынь муу бэшэ. Түрмэдэ байһан 1,5 мянган хүн уншажа, бэшэжэ һураа, олохон зон дунда һургуули дүүргэһэн болбосоролой аттестат абаһан байна. Харин эгээл бэрхэшүүлынь һуралсалай тусхай дунда эмхиин программа шудалжа шадаа.

Мүнөө Хитадай түрмэ болон ажалай лагерьнуудай 72 процентнь гэгээрэлэй нимэ бүридэлпүүдтэй болонхой.

Элүүр энхын булан

ЕРЭЭДҮЙДӨӨ ЭТИГЭНХЭЙ

Улаан-Удын локомотивваген зоһабарилгын заводой консультативна поликлиникын дэргэдэ нюдэнэй үбшэнтэй хүнүүдые аргалдаг стационар хүдэлдэг юм. Энэ стационарта нэгэн доро 20 хүн хэбтэжэ, эмшэлүүлхэ аргатай. Хэрбээ урдандаа эндэ гансал түмэр замда хамаатай ажалтай хүнүүд нюдэеэ аргалуулдаг байгаа һаа, мүнөө хотын алишье поликлиникэһээ эльгээгдэһэн үбшэнтэй эмшэлүүлдэг болонхой.

Стационарые даагша, дуршэлтэй бэрхэ хирург Юрий Яковлевич Ефимовэй хүтэлбэри доро эндэ орёо хүшэр операциинууд хэгдэдэг юм. Бэрхэ врач Лидия Васильевна Михневич гэгшэдэ нюдэ үбшэнтэй олон хүнүүд баярые хүргэн ошоһон байха. Хирургнууд стационартаа наяхан абаһан мүнөөнэй шэнэ микроскоп доро энэ орёо арга хэдэг болонхой. Тинхэдэ забһарай лаампа, «Эхо» гэжэ шэнэ түхеэрэлгэ хэрэглэжэ, хүнэй нюдэнэй өөртохи үбшэние тодоруулдаг юм.

Мүнөө хүшэр үе сагай тулажа ерээд байхада, стационарта баһал өөрын шиндхэгдээгүй асуудалнууд гэжэ байгаал юм бэд даа. Жэшээлхэдэ, нэгэ палата соо алаяр юһэн хүн байжа, нюдэеэ эмшэлүүлнэ. Тинхэдэ эм дом ходо дуталдадаг болонхой. Юуб гэхэдэ, энэ стационар түмэр замшадай гэжэ тоологдодог һэн тула аяар Эрхүү хотоһоо хангагдадаг юм. Хотын аптекэнүүдэй захиргаан тэдэнэртэ ямаршье туһа хүргэдэггүй. Тиимэһээ стационарайхи Эрхүү хотоһоо юун ...шэ ааб гэжэ хүлеэгээд ба...ха баатай болодог. Гадаа...лазерай эльшын хүсөөр х...нүүдые аргалха тусхай ...хеэралгэ үнинэй захиргаа...юм. Теэд тэдэнэй хүсэл...яар бэелэгдэхээр бэшэл хан...

Стационарай медицины хүдэлмэрилэгшэдэй коллективнь ямаршье голхороо гоо...долдо абтангүй, хүн зонд...найнние хүргэхэ хэрэг...үдэр бүри ябуулжал байда...Тэдэнэр ерэхэ жэлэй эхи...һээ страховой медицины гурнмаар ажаллахые зүбшэ...хэй. Ажалай энэ шэнэ аргы...нэбтэрүүлэгдэхэдэ, хүдэ...мэриинай урагшатай ябаа...ёһотой гэжэ тэдэнэр этигэн...

Манай корр.

ИТАР-ТАСС: түби дэлхэй мүнөөдэр

ТОКИО.

Байгша оной туршада Япон 1,5 долларой туһаламжа Россида үзүүлхэ хараатай. Токио энэ туһаламжа тухай урдань соносохон байгаа. Бүхы дээрээ 2,65 миллиард долларой туһаламжа Москвада үзүүлхэ аад, тэрэнээ хүсэлдүүлээдүй байна.

ЛОНДОН.

Россида эсэргүү мүрдэлгын ажал ябуулгаяа болюулхаяа зүбшөөһэн оронуудһаа мүрдэлгын бүхы худэлмэрилэгшэдые дуудажа бусаахабди гээд Россин гадаадын мүрдэлгын эмхиин хүтэлбэрилэгшэ Евгений Примаков тэмдэглэнэ. Тэрэнэй тула лаб найдуулһан правительствын документ хэрэгтэй.

Гадаадын мүрдэлгын хэрэглэмжын бюджедэй һомололго хороогдоо, мүрдэлгын үүргэ ондоо болоо гээд мэдээсэхэ зуураа, бүхы дэлхэй дээрэ мүрдэлгын 30 пункт хаагдаа гэжэ Е. Примаков тодорхойлно. Гол түлэб Африка болон Зүүн-Урда Азида мүрдэлгын ажал болюулагданхай. Байгша оной эсэс хүрэтэр хилын саагуур мүрдэгшэдэй тоо хоёр дахин үсөөрхэ юм. Мүнөө хилын саана мүрдэлгын политическэ ямаршье ажал ябуулга хоригдонхой, харинн түрэнүүдэй политическэ бүлэглэлнүүд мүнгөөр хангагдаһана болёо. Харин эрдэмэй-техническэ мүрдэлгэ гэхэ мэтэ һалбаринуудай «ажал хэрэг урданайхяараа» ябуулагдана гээд Е. Примаков мэдээсэнэ.

РИМ.

Италиин химическэ промышленностиин мэдээжэ «Ферруцци» нэгэдэл Россин дэлгүүртэ хабаадалсаха хараатай. Полипропилен бүтээн гаргаха ба буйлуулха томо предприяти бариха тухай хэлсээндэ «Ферруцци» концерн Москвагай фирмэнүүдтэй гараа табиһан байна.

Москвада 1995 ондо баригдажа түгэсхэгдэхэ энэ завод пластмасс зүйлнүүдые, эд бараа орёодог материалнуудые, хлорвиниловэ пленко, ажахын хэрэглэмжын эд бараа, автомобильна промышленностиин элдэб зүйлнүүдые, арадай үргэн хэрэглэмжын бусад эд бараа бүтээн гаргадаг болохо. Предприяти жэлэй туршада 100 мянган тонно полипропилен бүтээн гаргаха хүсэтэй. Хэлсээнэйнь сэн 200 гаран миллион доллар болоно. Москвада эльгээгдэдэг байгаалиин газ түүхэй эд болон хэрэглэгдэхэ юм. Үилэдбэриин үлэгдэлнүүдые хорогүй болгохо, оршон тойронхи байгаалние бузарлахагүй гэһэн зорилготойгоор сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые бариха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Завод СНГ-гэй дотоодын дэлгүүр хангаха ба зарим продукциня баруун Европодо худалдаха байна.

Италиин «Ферруцци» нэгэдэл 60 жэлэй саада тээ Советскэ Союзтай хамтаараа эхилһэн түүхэтэй. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада концернын техническэ т...наламжын ашаар Уфа хотодо химическэ гурбан предприяти, Саратовта нэгэ предприяти ашаглалгада тушаадаһан байна.

ПАРИЖ.

Ядерна электростанциндай талаар Россин ба Францийн мэргэжэлтэдэй хоорондохи нягта холбоо хараа...һан протоколдо гар табиһаба.

Хоёр ороной атомна электростанциинуудай мэргэжэлтэдэй харилсаа холбоое үргэдхэхэ зорилго документ хараалаа. Мүн дүй дүршлөөрөө, технологи болон техникэнүүдээр хубаалдаха ...жэ түсэблэгдэнэ.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

«Вердиин оперонууд» гэһэн фестиваль

ОРОН СООМНАЙ ОРИ ГАНСА

Дж. Вердиин «Аттила» гэжэ эгээл түрүүн бэшэгдэһэн оперо 1980 ондо Таллинай оперо болон баледэй театрай тайзан дээрэ табигдаһан юм. Энэл жэлдэ мүн лэ Буряадай оперо болон баледэй театрта найруулагдан табигдажа, республикымнай уран бэлигтэнэй хөхёохы хүдэлмэридэ онсо һуури эзэлээ һэн. Мүнөө үедэ орон соомнай гансал манай театрай тайзан дээрэ харуулагдажа байһан энэ оперо Вердиин фестивалиин үедэ шагнагшадай үзэмжэдэ табигдаһан байна.

Гол партиие дууладаг алдар суута дуушан, СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаев үбдэнхэй байжа, России Федерациин габьяата артист Борис Петюк зүжэгэй гол партиие шадамар бэрхээр гүйсэдхэбэ. Бас бүдүүн хоолойтой Борис Петюк (Аттила) театрта сугларагшадай халуун альга ташалгада хүртөө.

Буряад Республикымнай һайхан хоолойтой арадай артистка Сурэна Дашицыреновагай (Одабелла) гоёор дуулахада, шагнагшад халуунаар альга ташаһан байна.

Бишкек хотоһоо ерэһэн айлшан, Буряад Республикын габьяата артист Леонид Третьяковой бэлиг шадабарине онсолон тэмдэглэхээр.

1977 ондо Ураалай консерватори дүүргэһэн Леонид Третьяков манай театрта амжалтатайгаар хүдэлһэн байна. Дж. Дж. Россиниин «Севилиин һахал хюһагша» гэһэн оперодо Альмавивын, Вердиин «Травиатада» Альфредэй, «Риголеттодэ» Герцогэй болон бусад оперонуудта гол партинуудые бэлигтэй дуушан гүйсэдхөө һэн. Буряад орондо дахинаа айлшаһан бэрхэ дуушан «Аттилада» Форестын партиие шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, шагнагшадай һайшаал магтаалда хүртэхэл ёһоороо хүртэбэ.

Һайхан тенор хоолойтой Леонид Третьяковой уран бэлигые хүгжэм шэнжэлэгшэ Н. Ц. Цибудеева үндэрөөр сэгнээ һэн:

— Урданайхитай жэшэхэ болоо һаа, Леонид Третьяковой бэлиг улам һалбараа. Алишье талаараа артист «ургаа»: драматическа талаһаа бэрхэ артист болоо, дуушан мэргэжэлээ улам саашадань хүгжөөгөө, мүлижэ хурсадхаа.

Бэлиг шадабаряа улам хурсадхаһан Леонид Третьяковой амжалтаар бидэ омогорхобобди. Дуушанай бэлигые баясан сэгнэһэн шагнагшад энэ артистые халуунаар угтаба.

Эциогой партиие России Федерациин арадай артист Владимир Буруев дуулажа, эндэ сугларагшадые һонирхолтой образтой танилсуулһан байна. Энэ үдэшэ яһала зохидоор дуулаһан арадай артистые фестивальда ерэгшэд халуун альга ташалгаар дэмжээ.

Хоёрдохи үдэшын оперодо хүнүүд яһала олоороо сугларба. Энэ оперые дирижер, республикымнай искусствын габьяата ажал ябуулагша Валерий Галсанов хүтэлбэрилһэн байна. Режиссер С. Панчуков энэ зүжэг найруулан табюулба.

Е. ГИЛЬМУЛИНА,
Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай литературна таһагые даагша.

ШОГТОЙ ХҮХЮУН ЗУРАГУУДААР...

Мэдээжэ зониие, хүндэтэ артистнуудые шогтой хүхюун зурагуудаар зураглан хүндэлжэ байдаг бэлигтэн олон ха юм. Иимэ бэлигтэй хүнүүд мэдээжэ зондо шарж зорюуладаг байна.

Тэдэнэй дунда Москвагай хэблэлнүүдтэ зурагуудаа барлаһан, өөрөө архитектурна институт дүүргэһэн мэргэжэлтэ М. И. Федотовае нэрлэхээр. Сүлөө сагтаа хүнүүдые һажаалган зурадаг, тэдэ зонойгоо шэнжэ шарайе, түхэл маягые хүхюун зугаатайгаар дамжуулха, эдэ хүнүүдэйнгээ хүсэл бодолые таваха, тэдэнээ зураг дээрээ элирхэйлхэ гэжэ оролдодог Мирра Ринчеевнагай зураг-шаржнууд ехэ зохид, ойлгосотой гэжэ тэмдэглэхээр. «Верди оперонууд» гэһэн фестивалиин түрүүшын үдэшэ харуулагдаһан «Отелло» оперодо М. И. Федотова редакциин захилаар ошожо, шагнажа бэшээд, хани нүхэдэй шаржнуудые зураба. Мэдээжэ артистнуудые зураглаһан М. И. Федотовагай шаржнуудые танай анхаралда дурадханабди.

Б. ДОРЖИЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Отелло—Дугаржаб Дашиев, Яго—Владимир Тобелев, дирижер Ч. Жамсаранжав.

ХАРИЛСАА ХОЛБООН ҮРГЭДЭНЭ

Бүгэдэ Найрамдаха Дундада Арад Уласай (КНР) Үбэр-Монголой Жирим аймагай Заруу хошуунай «Улаан мүшэр» гэжэ ансамблиин концерт үнгэрэгшэ гарагай 7-до П. И. Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй колледжын концертнэ зал соо болобо. Тус ансамблиие хүгжэм зохёогшо Юнгруб ударидан абажа ябана. Энэ концерт-нааданай программа нилээдгүй баян: дуун, хатар хүгжэм наадалга—хуу бии.

Хатарай бүлэгтэ нилээдгүй бэлигтэй, хүхюун солбон залуушуул бии юм байна. Тиихэдээ хатар гүйсэдхэдгэнь дуунтай хабсаранхай. Жэшээнь, «Алтан шаргал Заруу» гэжэ Рашид Очирой үгэдэ Ван Хуа Мин гэгшын аялга зохёоһон дууе Сэрүүн, Дугар гэгшэд хатар болгон найруулжа, Баатар, Үрэцэцэг гэгшэд гүйсэдхэнэ. Үгышье һаа, «Наранай туяа» тала нютагые гиигүүлнэ» гэһэн хатарые Сэрүүн Дугар хоёр Рашид Очирой үгөөр Банбуу, Хүхэ гэгшэдэй аялгатай дууе хэрэглэһэн байна. Хатаршад Баатар, Үрэцэцэг гэгшэд гоёор наадана.

Тиихэдэ эрэгтэйшүүлэй ба эмэгтэйшүүлэй хатарнууд тус тустаа һонин байба. Жэшээнь, эхэнэрнүүд «Түргэн баяр» гэжэ хатар харуулаа. Юунгруб аялгыень найруулжа, Хайдан, Хай Шиич гэгшэд гүйсэдхэнэ.

Дуунайнь бүлэгтэ олонхидоо арадай дуунууд ороно. Эмэгтэй хүнэй хаһинама хоолойгоор гүйсэдхэхөөр найруулагдаһан программын дуунуудые Чимит, Мэргэн, Хайдан гэгшэд тус тустаа дуулана.

Хүгжэмэй бүлэгэй программа баһал һонин байна. Хуур, шаанза дээрэ арадай дуу, «Сэбэр хүүхэн» гэһэн дуунууд наадагдаа. Аялга хүгжэмыень Гомбосүрэн, Надмид гэгшэд эдэ инструментнүүд дээрэ наадахаар найруулһан байна. Ёсото, Улаан-Нарса гэгшэд хүгжэмдэбэ.

Морин хуурай аялга дуунда хэн хэнгүй дуратай ха юм даа. «Санжидмаа» (аялгыень Журамта найруулаа), мүн «Түмэн агтын түбэрөөн» гэжэ дуунай аялгые Ч. Булаг зохёогоод, Журамтатай хамта хүгжэмдэһэн байна. Тиихэдэ дүрбэн хүбшэргэйтэ хуур дээрэ наадахань һонин байгаа. «Бүхэшэн», «Тала нютагай хабар» гэжэ дуунуудые Ёсото хүгжэмдэн наадаа.

Октябриин хуучаар композитор Юунгруб тоосоото наада харуулхаяа ерэхэ түсэбтэй. Нигэжэ ахэ дуу арадуудай хоорондохи соёл болбосоролой холбоон үргэдэжэл байхадаа, ёһоор ло байна даа.

Ю. ИРДЫНЕЕВ.
Буряад Республикын Композиторнуудай холбооной секретарь.

УРАН ГАРТАН ҮРГАХА

Арадай уран бүтээлнүүдые олошоруулха, шэмэглэн гоёолгын искусствые, хүгжөөхэ зорилготойгоор Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет тусхай тогтоол һаяхан баталан абаба. Энэ тогтоолой ёһоор уран бүтээлнүүдые, гарай бэлэгүүдые хэдэг Улаан-Удын туршалгын заводой дэргэдэ шэмэглэн гоёолгын искусствоор уран һайханай тусхай совет бии болгогдоһон байна.

Тус заводой директор Н. Ж. Шагдуров энэ соведые толгойлно. Энэ заводой ахамад уран зураашa Б-Н. Б. Чимитов шэнэ соведэй түрүүлэгшын орлогшын уялгые дүүргэнэ, Республикымнай уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ В. А. Базаров, арадай мастер Б. Г. Жамбалов, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшын консультант Ж. А. Буркова, искусство шэнжэлэгшэ И. И. Соктоева болон бусад нүхэд энэ соведэй гэшүүд болонхой.

Арадай уран бүтээлнүүдэй шанарые һайжаруулха, олон болгохо, бэлигтэй зондо туһалха, шэмэглэн гоёолгын искусство хүгжөөхэ хэрэгтэ энэ соведэй гэшүүд нүлөөлхэ байха. Шэнэ уран бэлигтэн, залуушуул урган гараха гэжэ этигэнэбди.

Манай корр.

КОНЦЕРТ, НААДАА БЭЛЭГЛЭНЭ

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай артистнуудай намарай гастрольнууд үргэлжэлөөр. Театрай хоёр бүлэг артистнууд Түнхэнэй, Хурамхаанай аймагуудай ажалшадта айлшалжа, концертнаадаяа харуулжа байнхай. Театрай бэлигтэй дуушад, артистнууд уран гоёор дуулажа, шүлэгүүдээ уншажа, харагшадаа ехэтэ баясуулба.

Эдэ үдэрнүүдтэ Гааргын дунда һургуулиин 75 жэлэй ойн баяр ёһолодо театрай артистнууд хабаадажа, бэлиг шадабарияа харуулха юм. Гааргын дунда һургуулида зорюулагдаһан шэнэ дууе Россин габьяата артист Михаил Елбонов дуулаха.

СИБИРИИН ФЕСТИВАЛЬДА

Хакасай нийслэл хото Абаканда нээгдэһэн Сибириин национальна театриуудай фестивальда манай театрай артистнууд һаяхан ошобо. Энэ фестивальда хакас, яхад, буряад болон бусад национальна театрнууд хабаадана.

Степан Лобозеров, Баяр Эрдынеев гэгшэдэй зохёоһон «Сонхоор малайһан һара» гэһэн зүжэг манай театр энэ фестиваль дээрэ харуулжа байна. Театрай мэдээжэ артистнууд Сэрэмжээ Уладаева, Цыден ЦыренДоржиев, Должин Тангатова, Виктор Самбуев, Чимит Ринчинов гэгшэд энэ зүжэгтэ хабаадана. Зоныи фестивальда хабаадажа байһан театрайнгаа бүлэгтэ үнэн зүрхэнһөө амжалта хүсэнэбди.

Ц-Д. ПУРБУЕВ,
Буряад драмын академическэ театрай директор.

Спорт — *Спорт*

Кандидадууд тодоруулагдана

Хотын хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин эгээл эдир барилдаашадай мүрысөөн һаяхан үнгэргэгдэбэ.

Һургуулиин үхибүүдэй намарай амаралтын үедэ эдиршүүлэй дунда дүрэ будяалдалгын барилдаагаар мүрысөөн Ростов-на-Дону хотодо үнгэргэгдэхэ юм. Тиимэһээ тус мүрысөөндэ ошохо кандидадуудые тодоруулга түлэг дундаа ябана гэжэ. Энэ ушарһаа болоно, эдир спортсменууд һайн барилдаа харуулха гэжэ шадалаараа оролдоо.

Харин мүнөө тус мүрысөөндэ шалгарһан эдэ нэрэнүүдые хадуужа абая Михаил Тараканов, Алдар Гулгенов, Артем Ковалев (бултадаа хотын 42-дохи һургуули) Баяр Батомункуев (26-дахи һургуули), Бадма Тулуев (2-дохи интернат һургуули), Цыден Цыденов (1-дэхи интернат һургуули), Зоригто Аримёнов (49-дэхи һургуули), Вадим Мясников (41-дэхи һургуули), Александр Гармаев (65-дахи һургуули). Эдэ хүбүүд бултадаа өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ чемпионууд болоо.

В. СЫДЕЕВ.

ЗОРГОНДОО ЯБАЛГА ХОХИДОЛ АСАРДАГ

Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй шанда хүртэхын түлөө һур харбалгаар «Гэсэрэй годлинууд» гэһэн бүхэроссин мүрысөөн сентябриин эхээр Улаан-Удын «Спартак» стадион дээрэ үнгэргэдэһэн юм. Энэ мүрысөөндэ Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудай, Тувагай болон манай республикын 40 гаран спортсмен хабаадаа һэн. Манай республикын спортын эмхинүүд гүйсэд бүридэлтэй командануудые табижа шадаагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиихэдэ манай республикын бэрхэ спортсменүүд В. Дарханов, М. Ринчиндоржиев гэгшэд энэ мүрысөөндэ хабаадабагүй. Республикын спортын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудал хаража үзөөд, таарамжатай хэмжээ абаха ёһотой гэжэ һанагдана.

Гэбэшье энэ мүрысөөндэ яһала нэрэтэй солотой спортсменүүдэй хабаадаһаниинь һайшаалтай. Тусхайлбал, уласхоорондын классай спортын мастер Н. Бадмацыренова (Шэтэ), спортын мастер Г. Эрдынеева (Буряад Республика) болон бусад болоно.

М-1 упражненеэр мүрысэхэдөө, Н. Бадмацыренова 1243 очкотойгоор түрүүлжэ гараһан байха юм. Харин манай Г. Эрдынеева хоёрдохи, Д. Санжимитыпова (Шэтэ) гурбадахи һууринуудые эзэлээ һэн. Тиихэдэ эрэшүүлэй дүйдаһаа баһал Шэтэһээ ерэһэн спортын мастер Баяр Батоболотов 1232 очкотойгоор эрхимлээ. Хоёрдохи һуурида манай Бальжинима Цыремпилов, удаадахи һуурида Тувагай түлөөлэгшэ Игорь Чамзо гараба.

Мүрысөөнэй һүүлшын үдэр эрэшүүл 90, 70, 50, 30 метрэ эхэнэрнүүд 70, 60, 50, 30 метрэй зайда харбаһан байна. Энэ мүрысөөндэ эхэнэрнүүдэй дундаһаа уласхоорондын классай спортын мастер Н. Бадмацыренова илалта түйлаа. Харин эрэшүүл соohоо манай залуу мастер Б. Цыремпилов шалгараа һэн.

Һур харбагшадай дүнгүүд үшөөшье үндэр байха аргатай байгаа. Зүгөөр энэмнай ондоо хоорэлдөөн.

Республикын спортын эмхинүүд, тусхайлбал, Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин, «Урожай», «Динамо» бүлгэмүүдэй, хүүгэдэй спортын һургуулиин, профсоюзуудай болон бэшэшье команданууд энэ мүрысөөндэ хангалтагүй муугаар хабаадаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Республика доторхи һур харбагшадай секциннүүдтэ 4 мянган хүнүүд бэеэ һоридог юм. Тэндэ 40-өөд тренер хүдэлдэг. Тиихэдэ энэ мүрысөөндэ шалгарагшадта спортын мастерай нэрэ зэргэ олгогдодог байна. Теэд юундэ нимэ үсөөн спортсменүүд хабаадаба гэжэшэб? Хэн эндэ зэмэтэйб? Эндэ түрүүшын ээлжээндэ тренернүүд харюусалгатай байха ёһотой. Зүгөөр тэдээнһээ энээн тухай хэн асуухаб? Спортын бүлгэмүүдэй болон эмхинүүдэй таһагууд гү? Мүнөө хэншье, юунэйшье түлөө харюусахаяа болёод байна. Энэ ябадалайнмай үрэ дүнгүүд мүнөө харагдажал байна.

Тренернүүд болон спортсменүүдэй һайнаар хүдэлхын тула ехэ анхарал, туһаламжа хэрэгтэй. Илангаяа һур харбалгын спортдо. Юуб гэхэдэ, һур харбагшадай зэр зэмсэгүүд түүгөөр эладаг, эбэрдэг гэжэ. Илангаяа 30 метрэй зайда харбахада, годлинууд олоор хухардаг юм. Харюусалгата мүрысөөнүүд дээрэ үлүү годли дуты һаа, һалаһан хэрэг. Мүнөө нэгэ карбоново годли 1500 түхэригтэ, харин миин дюралюминий годли 700—800 түхэригтэ юм.

Һур харбалга гэгшэ манай республика дотор эрхилэгдэдэг спортын зүйлнүүдэй дунда онсо һуури эзэлдэг. Теэдшье уг үнгяараа манай арадай түүхэтэй нягта холбоотой. Тиимэһээ энэ зүйлые улам хүгжөөхын тула республикын болон спортын хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө анхарал хандуулагдаха, туһаламжа үзүүлэгдэхэ эзэргэтэй гэжэ үшөө дахин табтаха ушартай болонобди. Илангаяа манай Буряад ороной болон Россин нэрэ хүндые хамгаалжа, алдаршуулжа ябаһан спортсменүүдтэ туһалха уялгатайбди. Жэшээ болгон, нэгэ нимэ баримта дурдаһуу. Манай ороной чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер Валерий Лысенко өөрын номо үгы юм. Тиихэдэ Лысенкые, мүн бэшэшье дээдэ гарай архим спортсменүүдые бэлдэһэн тренер Л. Халудоров юүнын тренернүүдһээ юугээршье илгаагүй. Гадна урмашуулгадашье хүртөөгүй юм.

Тиихэдэ спортын «Динамо» бүлгэмэйхид дээдэ категориин тренер Ц. Будаевые ажалһаань гаргаһан байна. Ц. Будаев алишье талаараа тэгшэ мэргэжэлтэ, бэрхэ эмхидхэлшэ байхаһаа гадна, «Динамо» бүлгэмдэ һур харбалгын спорт бии болголсогшодой нэгэн юм. Гэхэтэй хамта нүүдэдэ тренер М. Дабаевай хүдэлмэридэ спортын хүтэлбэрилэгшэд огто оролсоногүй, хэн ажалыень хинанагүй. Тэрэ «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй ахамад тренер юм. Энэ түб бии болгогдоһоор 5 жэл үнгэрбэ. Зүгөөр М. Дабаев ба тэрэнэй команда энэ хугасаа соо нэгэшье һайн спортсменые бэлдээгүй. Тиихэдэ Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин ахалагша тренер А. Бутхаев архи уухаһаа бэшэ юумэ хэнэгүй. Архидалга хадаа тэрэнэй ажабайдалайнь гурим болонхой. Архидалгаһаа болоно, тэгэ һүүлэй хоёр жэлдэ «Гэсэрэй годлинууд» гэһэн бүхэроссин мүрысөөе таһалдуулан алдаһан байха юм. Гэхэтэй хамта республикын Гурэнэй спортын комитедэй урданай ба мүнөө нэйшье хүтэлбэрилэгшэд энээниие һула табижархёо.

Республикын һур харбагшадай федерациин энэ асуудал тус комитедэй угда нэгэнтэ бэшэ табиһан байна.

Мүнөө манай орон соо болоно байһан үймөөн спортдошье муугаар нүлөөлһэниинь ойлгосотой. Тиимэһээ Президент Б. Ельциней физкультура болон спорт тухай тогтоолые республика доторoо түргэн нэбтэрүүлжэ, гол шэглэлнүүдэ тодорхойлхын тула бүлтадаа оролдохо ёһотойбди. Ашаг үзөөд доошолуудһан шалтагаануудые хажуу тээгүүр бэдэрэнгүй, бэеэ шамхажа үзөөд, эбтэй эетэйгээр хүдэлсе. Тиигээл һаамнай, хэн хэндэмнайшье һайн байха, ажал хүдэлмэримнайшье урагшатай ябаха

Б. САНДАНОВ,
республикын һур харбалгын спортын федерациин түүрүүлэгшэ, Россин физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

ОЙН «АЙЛШАД» ОЛОШОРОО

Мухар-Шэбэрэй райондо баабгайнууд ехэ олон болобо. Мухар-Шэбэр, Хонхоло, Харгаһата һууринуудай хажуугаар ойн «айлшанай» ябаһые хүнүүд нэгэнтэ бэшэ хараһан байна. Тиимэһээ эндэхи нютагуудай зон үхэр малаа тон һайнаар харуулһалха баатай болоно. Гадна һууринһаа һуурин хүрэтэр нэгэ-нэгээрээ ябагаар ябажа болохогүй. Һарамаг, хэмэс түүхэ гээ һаа, олоороо ой ошохо гэһэн заабаринуудые районой радио болон газетэ соносхоно.

Баабгайн хүндэ, адуу малда добтолһон ушарнууд мүнөө дээрэ үгы.

Манай корр.

БУРЯТИЯ *мүнөөдэрэй номерто*

Тэжээл белэдхэлгын, ургаса хуряалгын түгэсхэлэй үдэрнүүд. «Үшөө дахин, һүүлшынгээ хүсэ эршэдхэн...» — П. Натаевай статья. Сошордомо асуудалаар. «Амиды үлэхэеэл оролдохо» — Ю. Базаржаповай тэмдэглэл.

Шахардуу ушар. «Аха нютаг харанхы байдалда оршоно» — К. Тулуевай мэдээсэл.

Болоһон ушар. «Баг умдэһэн табан нохойе тоолонгүй» — С. Горлачевой мэдээсэл.

Буряад Республикын Хуулиин проект.

Соведүүд ба ажабайдал. «Галуута нуур — федеральна зөөри гү?» — Ан. Климовэй тэмдэглэл.

Армиин албанда мордоһон аад... гэдэргээ бусабагүй» — Е. Бутаковагай статья.

«Концертдэ урилга» — филармониин редактор Е. Егерийн тэмдэглэл.

Республикын МВД-гэй хэблэлэй түбэй мэдээсэлнүүд.

Сэнхиһ экран

«Останкино» канал.

6.55 — Шэнэ һонин. 7.35 — Углоонэй гимнастика. 7.45 — Углоо. 10.05 — Мультфильм. 10.15 — Баримтата фильм. 10.25 — Брэйн-ринг. 11.15 — Бидэ, басагадай хоорондо. 11.55 — Ойн баярай дамжуулга. 13.00 — Шэнэ һонин. 13.20 — «Джамайка» — уран һайханай фильм. 14.30 — «Этюд для домино с роялем» — уран һайханай богони фильм. 14.50 — «Театр». 2-дохи сери. 16.00 — Шэнэ һонин. 16.20 — Телемикст. 17.05 — Блокнот. 17.10 — Уолт Дисней дурадхана. 18.00 — Манай хүгжэмтэ клуб. 18.35 — Гурэнүүдэй хоорондын «Останкино» телеканал танилсуулна. 18.55 — Концерт. 20.55 — «Компромисс по Назарбаеву» — баримтата фильм. 21.45 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00 — Шэнэ һонин. 22.20 — Марк Захаров тухай. 23.20 — Хүн бүхэн өөрынхөөрээ. 23.30 — Баримтата фильм. 23.50 — «Год без тебя» — телефильм. 00.45 — Ехэшүүлдэ мультфильм. 01.00 — Шэнэ һонин. 01.20 — Юушье болоно магадгүй

«Росси» канал.

9.00 — Мэдээсэлнүүд. 9.25 — Ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүдэй саг. 9.55 — Ретушэгүйгөөр. 10.50 — Сүлөөтэй сагтаа. 11.05 — Россин энциклопедиа. 11.45 — Мульти-пульти. 11.55 — Политическэ тэмдэг. 12.50 — Хүгжэмэй мастерской. 13.55 — Тарялашадай асуудал. 14.15 — Россин Конституционно сүүлэй залһаа

Буряадай ТВ

17.00 — Мультфильмнүүд. 18.00 — Загарайн районой Шэнэ-Бэрээн тосхоной ажалшад тухай. 18.25 — Байгал. 18.45

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь), ПИМЛЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес:
670000. Улаан-Удэ. Калан даришвилиин үблсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай — 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин — 2-50-52, секретариадай — 2-66-76, һаһагууд, соведүүдэй хүдэлмэриин ба нийтын эмхинүүдэй — 2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа — 2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай — 2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонниитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй — 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын — 2-60-91; коммерческэ — 2-35-84; корректорнуудэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающийнуудай) — 2-35-95, манай корреспондент: Агинскда — 3-45-94.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор — 2-49-94, бухгалтери — 2-54-54, касса — 2-56-62.

Газетэ мэлдэ 260 дахин гараба. Хэблэлэй 2 хуудаһан эмхэлэгдэй. Газетын индекс 50901. Тираж 7 302. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг: 22.30.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба ажабайдалай мэдээсэлгын министерствын республиканска полиграфидэ газетэ барлагдан хэблэгдэбэ. Директорэйнь телефон 2-40-45